

ČESKO BEZ PŘEDSUDKŮ

Přesudečné násilí v Česku

**Bias-Motivated Violence
in the Czech Republic**

**насилъство на основі упереджень
у Чеській Республіці**

Příručka | Handbook | посібник

Místní místním

Vytvořil kolektiv © Místní místním, 2025 – Ester Pacltová,
Andrej Doubek, Ivan Shkurat
Editace, korektura: Adéla Gajdicová
Grafická úprava, sazba: Jozef Čižmár

Místní místním, z.ú., K Brance 11/19e, Stodůlky, 155 00 Praha
IČ: 08413444

Vytvořeno v rámci projektu Česko bez předsudků s laskavou finanční
a metodickou podporou: In IUSTITIA, Nadace Via a T-Mobile.

ISBN 978-80-909713-0-1

Úvodní slovo zmocněnkyně vlády pro lidská práva

Předsudečné násilí je téma, o kterém se v české společnosti stále málo mluví, přestože se s ním tisíce lidí každoročně setkávají. Proto vítám vznik této příručky organizace Místní místním, která přehledně vysvětluje, co předsudečné násilí je, jaké má podoby a jak mohou jeho oběti a svědci reagovat. Její síla spočívá v tom, že kombinuje praktické rady s širším pohledem na společenské dopady násilí motivovaného předsudky. Oceňuji, že zvláštní pozornost věnuje těm, kdo jsou v naší společnosti obzvláště zranitelní – lidem bez domova či příchozím z Ukrajiny – a že je dostupná v několika jazycích, aby se skutečně dostala k těm, kdo ji nejvíce potřebují.

Tato příručka vychází ve chvíli, kdy máme k dispozici také první *Strategická doporučení k celistvému řešení problému předsudečného násilí a nenávistných projevů*, která vláda vzala na vědomí v červnu roku 2025. Tato doporučení jsem připravila ve spolupráci s Odborem lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády a mezirezortní pracovní skupinou, do níž se významně zapojila občanská společnost i dotčené, viktimizované skupiny.

Doporučení jasně pojmenovávají, že předsudečné násilí zdaleka není jen otázkou extremismu. Většinu útoků nepáchají radikálové, ale „běžní lidé“, jejichž jednání vychází z předsudků a nesnášenlivosti vůči jinakosti. Do centra pozornosti přitom staví oběti. Právě proto potřebujeme komplexní přístup: od prevence a vzdělávání, přes zajištění dostupné pomoci obětem až po efektivní práci policie, státního zastupitelství a soudů. Celkem 72 doporučení představuje návrhy konkrétních kroků a opatření, jejichž cílem je, aby se každý člověk mohl v naší společnosti cítit bezpečně a důstojně.

Jsem přesvědčena, že spojení praktických nástrojů, jaké nabízí tato příručka, a systémových změn, které formuluje soubor mých doporučení, nám společně pomůže prolomit mlčení kolem předsudečného násilí a účinně mu čelit.

Klára Šimáčková Laurenčíková, zmocněnkyně vlády pro lidská práva

CZE

Místní místním, z.ú. je nezisková organizace, která od roku 2017 podporuje lidi bez domova a v nouzi. Boří předsudky spojené s bezdomovectvím a buduje Solidární síť, tedy záchytnou podporu pro ty, kdo se ocitli*ý v sociálním vyloučení.

Lidé bez domova a v nouzi čelí nejen chybějícímu zázemí, ale také nedostatku informací o svých právech a možnostech za ně bojovat. Jejich přístup ke spravedlnosti je ztížený. Zvláště ohrožené jsou vícenásobně znevýhodněné skupiny, například lidé bez domova z Ukrajiny nebo LGBTQ+ lidé v nouzi. Kvůli tomu, odkud pochází nebo kým jsou, čelí většímu riziku diskriminace a násilí.

Projekt *Česko bez předsudků* se během jednoho roku věnoval terénní práci, vzdělávání a mapování problematiky předsudečného násilí se zaměřením na zranitelné skupiny.

Tato příručka vznikla jako výstup z projektu. Má sloužit široké veřejnosti i lidem v nouzi. Jejím cílem je zvýšit povědomí o tom, že každý člověk, bez ohledu na svou situaci, má právo na informace, podporu, důstojný a bezpečný život.

ENG

Místní místním, z.ú. (Locals for Locals) is a non-profit organization that has been supporting people without homes and people in need since 2017. It breaks down prejudices associated with homelessness and builds a Solidarity network, which is a safety net for those who find themselves socially excluded.

People experiencing homelessness and people in need face not only a lack of resources, but also a lack of information about their rights and how to fight for them. Their access to justice is difficult. Groups facing multiple disadvantages, such as people without homes from Ukraine living

in Czechia or LGBTQ+ people in need, are particularly vulnerable. Because of where they come from or who they are, they face a greater risk of discrimination and violence.

Over the course of a year the project *Czech Republic Without Prejudice* (project of Místní místním) focused on fieldwork, education, and mapping the issue of bias-motivated violence, with a focus on vulnerable groups.

This handbook was created as a result of the project. It aims to serve the general public as well as people in need. Its goal is to raise awareness that every person, regardless of their situation, has the right to information, support, and a dignified, safe life.

UKR

Místní místním, z.ú. (Місцеві місцевим) це некомерційна організація, яка з 2017 року підтримує бездомних та людей, які опинилися в скрутному становищі. Вона руйнує упередження, пов'язані з бездомністю, та будує Солідарну мережу, тобто систему підтримки для тих, хто опинився в соціальному виключенні.

Бездомні та люди, які опинилися в скрутному становищі, стикаються не тільки з відсутністю матеріальної бази, але й з браком інформації про свої права та можливості боротися за них. Їхній доступ до правосуддя ускладнений. Особливо вразливими є групи, що зазнають багаторазової дискримінації, наприклад, безхатченки з України або ЛГБТ+ люди, які опинилися в скрутному становищі. Через те, звідки вони родом або ким вони є, вони стикаються з більшим ризиком дискримінації та насильства.

Проект «*Чехія без упереджень*» протягом одного року був присвячений дослідницькій роботі, освіті та мапуванню теми упередженого насильства з акцентом на вразливі групи.

Цей посібник був створений в результаті проекту. Він призначений для широкої громадськості та людей, які перебувають у скрутному становищі. Його мета – підвищити обізнаність про те, що кожна людина, незалежно від її ситуації, має право на інформацію, підтримку та гідне, безпечне життя.

Přesudečné násilí v Česku

Příručka

Obsah

Úvod: Proč řešit přesudečné násilí	6
1. Jak se vyznat v přesudečném násilí	10
2. Co dělat, když...	16
3. Skupiny dlouhodobě ohrožené přesudečným násilím	22
4. Praxe – zjištění z terénu	29
5. Kam se obrátit pro pomoc	32
6. A co s tím vším?	35
Seznam použitých zdrojů	112
English version to be found on page	38
Українською версією можна знайти на сторінці	74

Úvod: Proč řešit předsudečné násilí

Možná, že jste o předsudečném násilí ještě neslyšeli* nebo se vás toto téma nikdy netýkalo. Bohužel je ale násilí motivované předsudky stále častější nejen v Česku, ale i v dalších státech Evropy. Je pravděpodobné, že ho často nedokážete rozpoznat, protože nikdo jasně nekomunikuje, co si pod tím pojmem představit. Faktem je, že se tisíce lidí každoročně stávají oběťmi násilných projevů nesnášenlivosti (OBSE, 2009). Zažívají mimo jiné urážení, vyhrožování a jsou napadáni kvůli příslušnosti k nějaké skupině. V případech předsudečného násilí bývá nejčastějším důvodem napadení určitá sdílená charakteristika, například jazyk nebo národnost.

Předsudečné násilí představuje v Česku závažný problém, ať už se o něm mluví nebo ne. Mezi lety 2019 a 2023 vzrostl počet nahlášených činů předsudečného násilí v ČR více než dvojnásobně (OBSE, 2025). Za rok 2024 zaznamenala organizace In IUSTITIA celkem 350 případů předsudečného násilí. Mnoho útoků navíc zůstává nenahlášených – podle výzkumu **Být LGBT+ v Česku** až 91 % obětí incident, při němž byli napadeni kvůli své sexuální orientaci, nikomu neoznámilo (Kancelář veřejného ochránce práv, 2019).

Předsudečné násilí je v Česku i v zahraničí často bagatelizováno a přehlíženo. Neexistuje veřejná diskuze o tom, že násilí motivované předsudky má vážné dopady a v některých případech je dokonce trestným činem. Jeho závažnost souvisí také s tím, že tento typ násilí napadá některou z identit jednotlivců i celých komunit. Jsou to charakteristiky, které nelze změnit – a které by vás nikdo neměl nutit měnit. Násilí z důvodu předsudků dokáže šířit strach nejen na místě činu. Může potenciálně eskalovat a vést k širším konfliktům (OBSE, 2009). Přehlížení předsudečného násilí tento problém prohlubuje, rozděluje společnost a vytváří prostor pro další útoky. Jakékoliv násilí, včetně toho předsudečného, by nemělo být přehlíženo ani bagatelizováno.

Chceme prolomit tabu kolem předsudečného násilí. Mnoho lidí netuší, že se stali oběťmi předsudečného činu nebo nedokáže reagovat, když je napaden někdo v jejich okolí. Abyste dokázali* předsudečné násilí rozpoznat, bránit se mu a pomoci jeho obětem, musíte chápat: **Co předsudečné násilí vlastně je? Jaká jsou vaše práva? Kam, jak a proč předsudečné násilí nahlásit?**

Tato příručka je **pro všechny, kdo se chtějí o předsudečném násilí dozvědět více**. Vysvětluje základní pojmy, pojmenovává příklady a popisuje bariéry i specifika různých cílových skupin. Dočtete se v ní, **co dělat**, když se s předsudečným násilím setkáte vy nebo někdo z vašeho okolí. Příručku můžete chápat jako mini-encyklopedii k předsudečnému násilí. Pokud potřebujete vyhledat odbornou pomoc, najdete v ní tipy, **kam se obrátit**.

Zaměřujeme se na Česko a zvláštní pozornost věnujeme dlouhodobě ohroženým skupinám, jako jsou lidé bez domova a lidé z Ukrajiny žijící v ČR. Považujeme je za zvlášť zranitelné, protože v naší společnosti nemají dostatečné zastoupení a často ani přístup k potřebným informacím. Příručka je trojjazyčná a je dostupná online – chceme, aby se dostala ke všem, kdo ji potřebují.

V souvislosti s tématem předsudečného násilí stojí za zmínku i vývoj na institucionální úrovni. Vznik *Strategických doporučení k celistvému řešení problému předsudečného násilí a nenávistných projevů* iniciovala zmocněnkyně vlády pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková a vláda je vzala na vědomí v červnu roku 2025.

Vláda ČR – Strategická doporučení k celistvému řešení problému předsudečného násilí a nenávistných projevů

„Tato doporučení vzešla z více než roční intenzivní a systematické mezirezortní spolupráce pod vedením Odboru lidských práv a ochrany menšin Úřadu vlády a díky participaci občanské a odborné společnosti. Tato sada celkem 72 systémových doporučení vychází z premisy, podle které je na předsudečné násilí a nenávistné projevy často nahlíženo jako na fenomény úzce spjaté s extremismem. Naprostá většina incidentů je však páchána běžnými lidmi, kteří se nutně nehlásí k radikálním ideologiím. Klíčovou roli sehrávají předsudky, nesnášenlivost a odpor k jinakosti. Doporučení se proto zaměřují na předsudečné násilí jako

na složitý celospolečenský jev, který vyžaduje komplexní odpověď a koordinovanou spolupráci všech zainteresovaných aktérů.“

Úřad vlády ČR, Odbor lidských práv a ochrany menšin

Tuto příručku vytvořil kolektiv **Místní místním** s laskavou pomocí organizace **In IUSTITIA**. Projekt *Česko bez předsudků*, v rámci kterého vznikla, podpořila také **Nadace Via** a společnost **T-Mobile**. Mockrát děkujeme!

Jsme vděčni*ý za mezioborovou spolupráci, zapojení neziskových organizací i Úřadu vlády České republiky. Za stejně důležitou považujeme participaci lidí se zkušeností s bezdomovectvím a lidí z Ukrajiny žijících v Česku. Na tomto místě děkujeme všem, kdo přispěli*ý ke vzniku této příručky, přidali*ý své komentáře nebo sdíleli*ý své zkušenosti. Bez vás všech by tato příručka nemohla vzniknout.

Speciální poděkování patří **Dušanu Vaňkovi** z In IUSTITIA za metodickou podporu a odborné doplnění obsahu a paní **Jarce Zimulové**, dobrovolnici Místní místním, za cenné komentáře a postřehy. Děkujeme také Úřadu vlády, především panu **Viktoru Kunderákovi**, řediteli Odboru lidských práv a ochrany menšin za jeho podněty a paní zmocněnkyni pro lidská práva **Kláře Šimáčkové Laurenčíkové**, za podporu v daném tématu a její úvodní slovo. Překlady a editace pro anglickou a ukrajinskou verzi nám pomohli*ý zajistit **Venetia Dunlop**, **Said Rodriguez**, **Ivan Shkurat** a **Alena Onyšchenko**. Editaci a korekturu české části textu provedla **Adéla Gajdicová** a za připomínky v průběhu také děkujeme **Nikole Doubkové**. Grafickou úpravu a sazbu zajistil **Jozef Čižmár**. V neposlední řadě patří naše poděkování autorskému **kolektivu Místní místním** ve složení: **Ester Pacltová**, **Andrej Doubek** a **Ivan Shkurat**.

Všem, kdo se jakýmkoliv způsobem na vzniku příručky podíleli*ý, mnohokrát děkujeme!

Definice

Co je předsudečné násilí

Předsudečné násilí neboli násilí z nenávisti (v angličtině bias-motivated violence nebo také hate crime) je útok na člověka, který přísluší k určité společenské skupině. Nejde o to, co napadený*á udělal*a, ale o to, kým je.

Oběťmi předsudečného násilí se lidé stávají kvůli barvě pleti, národnosti, náboženství, pohlaví, sexuální orientaci, genderové identitě, zdravotnímu znevýhodnění nebo třeba jen proto, že jsou bez domova, případně z více důvodů zároveň. Předsudečné násilí má různé podoby: od nadávek a výhrůžek přes ničení majetku až po fyzické útoky. Nejde o nenávist vůči konkrétnímu člověku, ale o silně zakořeněné předsudky útočníka* vůči celé skupině. Takové jednání může být trestným činem a vždy se dá nahlásit.

*Vzhledem k četnosti užívání slova útočník ho v této příručce vyjadřujeme ve formě generického maskulina. Ve všech ostatních případech používáme citlivý a genderově inkluzivní jazyk, kterým chceme dát najevo náš respekt vůči všem.

1. Jak se vyznat v předsudečném násilí

U předsudečného násilí nejde jen o náhodné útoky. Je považováno za něco závažnějšího, protože na vás někdo útočí kvůli tomu, kým jste. Útočník si oběť vybírá proto, že ji považuje za „odlišnou“, ať už jde o jazyk, národnost, víru, vzhled nebo jinou charakteristiku. Předsudečné násilí se potenciálně může týkat každé*ho z nás. Proto je důležité si ujasnit, **co předsudečné násilí je**, jak ho poznat a jaké má dopady. V dalších kapitolách se dozvíte, co můžete dělat vy sami*y, a také **kam se obrátit pro pomoc** a podporu.

Jak definuje předsudečné násilí odbornictvo?

- Předsudečné násilí je jakýkoliv čin nebo projev, který má za cíl ublížit napadené*mu, a který je motivován předsudky útočníka vůči některé osobnostní charakteristice oběti.
- Osobnostní charakteristikou může být barva pleti, národnost, sexuální orientace, pohlaví, gender, náboženství, ale i příslušnost k subkultuře či sociální postavení (např. lidé bez domova), zdravotní stav či znevýhodnění, věk a další charakteristiky.
- Útočník si nevybírá své oběti náhodně nebo kvůli jejich chování, ale na základě jejich příslušnosti (skutečné či domnělé) ke skupině, vůči které drží předsudky.
- Aktuálně v Česku patří mezi nejohroženější skupiny lidé romského původu a ukrajinské národnosti, LGBTQ+ lidé, lidé bez přístřeší nebo se zdravotním znevýhodněním.

In IUSTITIA, 2025

In IUSTITIA

Proč je důležité předsudečné násilí rozpoznat?

Předsudečné násilí se netýká pouze jednotlivců, ale celé společnosti. Kromě důvodů popsaných výše může vznikat i na základě úplně běžných lidských rysů, které nás přirozeně přidružují k nějaké menšině (např. výška nebo barva vlasů). Předsudečné násilí se může dotknout každého z nás. Když ho budeme přehlížet, bude eskalovat, proto je důležité problémy s ním spojené řešit.

Je důležité zdůraznit, že předsudečné násilí se týká každé*ho z nás i z toho důvodu, že útočníkovi nutně nemusí záležet na tom, zda oběť k dané menšině nebo skupině skutečně patří. Někdy může mít útočník o jednotlivci a jeho příslušnosti k určité skupině mylné představy. I když se například oběť nepovažuje za člověka s LGBTQ+ identitou, může být napaden*a z homofobních nebo transfobních důvodů. Jednoduše proto, kým se zdá být a jak vypadá v očích útočníka a jaké předsudky s tím má pachatel spojené.

Může být těžké si představit, co předsudečné násilí s člověkem udělá ze sociálního hlediska. Existuje totiž bariéra o tom mluvit (s rodinou nebo blízkými), nebo naopak potřeba o tom mluvit neustále. Sociální vztahy bývají po útoku často narušené. Prožitá zkušenost může vést k PTSD (posttraumatická stresová porucha) nebo rozvoji příznaků souvisejících se stresem a traumatem. Předsudečné násilí u jednotlivců prohlubuje tzv. menšinový stres, tedy tlak a dlouhodobé psychické napětí, které prožívají lidé z menšinových a marginalizovaných skupin. Útoky bývají surové, zraňující a dehumanizující, což přirozeně šíří strach mezi dalšími lidmi ve skupině, ke které napadený člověk přináleží.

Příklad

„Napadli*y mě, protože jsem trans.“ – V dalších lidech může vyvolat pocit: „To by se mohlo stát i mně.“

Jaké formy má předsudečné násilí?

Každá z forem předsudečného násilí působí jinak, a každá je závažná. Mnohdy se prolínají, ale v základu je můžeme rozdělit na:

- **verbální** – výhrůžky, nadávky, zesměšňování atp.
- **fyzické** – ohrožování, napadení, bití, útoky zbraní atp.
- **psychické** – zastrašování, vydírání, psychické týrání, šikana atp.
- **sexuální** – útok, nátlak, vystavení nepříjemné situaci, viz níže.

Mezi další časté a neméně závažné formy předsudečného násilí patří například:

- **útoky na majetek** – útoky na majetek konkrétních lidí, ničení pietních míst, vandalismus vůči náboženským symbolům atp.
- **útoky v online prostoru** – hate speech, kyberšikana atp.
- **popírání historických zločinů z nenávisti** – např. holocaustu
- **hanobení nebo podněcování k nenávisti**
- **extrémní projevy** – např. teroristické útoky.

U verbálních útoků mnohdy dochází k jejich bagatelizaci. Tyto útoky mají oběť ponížit, znevážit její hodnotu, kulturu, komunitu, jazyk apod.

Fyzické útoky jsou často provedeny surovým nebo trýznivým způsobem. Mají rozsáhlé dopady ve všech sférách života oběti (škola, práce, bydlení).

Příklad

Neznámý muž fyzicky napadl ženu z Ukrajiny proto, že ji slyšel mluvit rodnou řečí. Muž byl obviněn z násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci a umístěn do vazby (iDnes, červen 2025).

Psychické násilí bývá někdy podceňováno ze strany pomáhajících profesí a blízkých lidí. Dlouhotrvající útoky vedou ke snížení sebevědomí poškozených lidí i k závažným psychickým a psychosomatickým potížím. Psychické násilí se může stupňovat a vyústit i ve fyzické napadení. Psychického a sexuálního násilí se často dopouští blízké osoby.

Sexuální útoky se od fyzického násilí liší jak způsobem provedení, tak i dopady na oběť. Nemusí přitom vždy zahrnovat fyzické násilí. Může jít například o masturbaci před napadenou osobou. U předsudečného násilí je typické, že není motivováno sexuálním uspokojením, ale má za cíl ponížit oběť a útočit na její nejcitlivější místa. Specifickým projevem je sexualizované násilí na LGBTQ+ lidech. Předsudečně motivovaným sexuálním útokům však čelí i lidé ukrajinské národnosti, lidé se zdravotním znevýhodněním nebo lidé bez přístřeší.

Útoky na majetek často policie nepovažuje za předsudečný trestný čin. Přitom mohou poškození lidé v důsledku útoků na svůj majetek přijít o bydlení, příjem nebo pocit bezpečí. Útoky na majetek se mohou týkat také lidí, kteří se snaží menšiny ohrožené předsudečným násilím podpořit.

Příklad

Feministické a lidskoprávní knihkupectví v Praze, které navíc podporuje lidi bez domova, se dlouhodobě potýká s vandalismem, útoky na majetek a hate speech mířeným na jejich podnik. Útočníci mimo jiné pálili a kradli vlajky, psali anonymní negativní recenze, rozbíjeli okna a házeli do oken podniku cihly (Parlamentní listy, 2024).

Útoky v online prostoru mohou mít mnoho podob, od urážlivých komentářů na sociálních sítích, přes vyhrožování či zveřejňování nevhodných fotografií, až po hate speech.

Definice

Hate speech (nenávistné projevy)

Mluvené, psané i vizuální projevy, které veřejně útočí na lidi kvůli jejich skutečným nebo domnělým vlastnostem a charakteristikám – etnickému původu, barvě pleti, náboženství, jazyku, národnosti, věku, zdravotnímu stavu, pohlaví, genderové identitě nebo sexuální orientaci.

Mohou podněcovat k násilí nebo nenávisti, šířit předsudky, urážet nebo ponižovat. Objevují se v řeči i psaných textech, na plakátech, v hudbě, na internetu nebo na sociálních sítích. V Česku i v EU jsou některé nenávistné projevy trestné. Nenávistná řeč v online prostoru vyžaduje větší zaměření na opatření a regulace vedoucí k prevenci a potírání těchto projevů.

Jak může vypadat předsudečné násilí v reálném světě?

- útok směřuje na oběť jen proto, že má viditelnou (často menšinovou) odlišnost
- urážky a nadávky kvůli původu, víře, orientaci nebo zdravotnímu či sociálnímu znevýhodnění
- útočník se od oběti liší v některé ze zjevných osobnostních charakteristik
- útoky na druhé kvůli tomu, jak vypadají, kým jsou nebo jak mluví
- útokům nepředchází žádné osobní spory nebo hádky, chybí jiný myslitelný motiv
- při běžných sporech (např. sousedských) je reakce nepřiměřená situaci
- výhrůžky typu „taková jako ty tady nemají co dělat“

„Každý člověk má různé identity, které dohromady tvoří jeho osobnost. Identita často souvisí s příslušností k nějaké skupině, například s národností, sexuální orientací nebo sociálním statusem. Předsudečné násilí poznáš hlavně podle toho, že útok nebo urážka míří na to, kým jsi – třeba kvůli tvé orientaci nebo víře. Nejde jen o běžný konflikt, ale o cílený projev nenávisti vůči skupině, do které patříš. Důležité je, jak se při tom cítíš. Pokud máš pocit, že tě někdo napadá kvůli tomu, kým jsi, pak jde pravděpodobně o předsudečné násilí.“

Ivan Shkurat, Místní místním

Jaký je rozdíl mezi předsudečným násilím a diskriminací?

Oba typy chování jsou motivované předsudky. Zatímco u předsudečného násilí jde o násilné jednání, diskriminace se projevuje v upírání práv nebo v nerovném zacházení.

- **Předsudečné násilí** – pokud jde o násilí nebo vyhrožování, volejte policii, záležitost spadá do trestního práva.
- **Diskriminace** – protiprávní jednání, které neřeší trestní zákoník, ale antidiskriminační zákon. Projevuje se jako nerovné zacházení v běžných životních situacích, například při hledání práce, bydlení nebo využívání služeb.

Co můžete dělat, pokud jste obětí diskriminace?

- dát podnět veřejnému ochránci práv
- požádat o pomoc některou právní poradnu
- podat stížnost instituci, které se to týká – pokud jde o práci, tak např. inspektorátu práce
- bránit se soudně pomocí antidiskriminační žaloby

Veřejný ochránce práv

2. Co dělat, když...

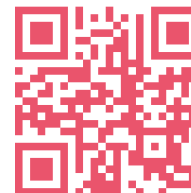
Co dělat, když se setkáte s předsudečným násilím? **Pokud se stanete svědkem*svědkyní** násilí nebo obtěžování, je důležité nebýt lhostejný*á a pokusit se zasáhnout. Samozřejmě s ohledem na vlastní bezpečí a možnosti. Obtěžování ani násilí nikdy nejsou v pořádku. Díky tomu, že se ozvete, ukážete lidem ve vašem okolí, že proti obtěžování a násilí najdou zastání. Naše sousedství tak budou bezpečnější. **Pokud se stanete obětí** předsudečného násilí, vždy můžete daný čin nahlásit organizaci In IUSTITIA, ať už stojíte o využívání jejích služeb, jednorázové poradenství, nebo chcete útok jen přidat do evidence. Pokud si nejste jistí*y, jestli máte čin nahlásit na policii, nechte si od organizace poradit. V této kapitole najdete také další konkrétní tipy a příklady, jak v podobných situacích jednat.

Co dělat, když jste svědkem*svědkyní předsudečného násilí?

Bezpečnost je vždy na prvním místě. Nejprve posuďte situaci, dbejte na vlastní bezpečnost, najděte únikovou cestu a vytvořte si od útočníka odstup. **Jde o urážky nebo vyhrožování?** Napadené*ho se můžete zastat nebo situaci zaznamenat, například na video. Útočníka to může odradit a zároveň tak získáte důkaz. **Jde o ohrožení zdraví?** Přivolejte pomoc, zapojte někoho z okolí nebo volejte policii. **Jste mimo nebezpečí?** Pomozte napadené*mu. Uklidnění nebo fyzická podpora bude na místě. **Co pak?** Pomozte oběti vyhledat navazující pomoc, případně útok nahlásit. Útoky z důvodu předsudků mohou u napadených vyvolat trauma. Důležité je čin nebagatelizovat a asistovat při vyhledání pomoci. Neziskové organizace mohou napadené lidi podpořit mnoha způsoby a poradit jim, zda by měli čin nahlásit také na policii.

Na co mají oběti předsudečného násilí právo?

Oběti předsudečného násilí mají podle zákona nárok na **bezplatnou právní pomoc, psychologickou podporu a sociální poradenství** (OBSE – Hate Crime Report, 2023). Česky, ukrajinsky a rusky mluvící lidé mohou navštívit web In IUSTITIA www.bezpecnovcr.cz, kde najdou veškeré informace i návod, jak útoky nahlásit.

In IUSTITIA – bezpecnovcr.cz
(Předsudečné násilí, info v češtině, ukrajinštině a ruštině)

Co dělat, pokud jste napaden*a?

Prvně je třeba říct, že by nikdo neměl čelit projevům násilí za to, kým je. Pokud se vám to stalo, je nám to líto. Doufáme, že vám naše tipy pomůžou podobné situace řešit.

- 1 Bezpečnost a odstup** – Pokud vás někdo slovně nebo fyzicky napadne, zkuste si od něj vytvořit odstup. Pokud to jde, ze situace raději odejděte. Když hrozba pokračuje, vyhledejte veřejné místo (například obchod nebo kavárnu) a požádejte o pomoc konkrétního člověka. Jestli je to možné, útok nebo jeho dopady zdokumentujte. Pokud se útok odehrává v online prostředí, můžete čin nahlásit (např. správci*správkyni platformy) a útočníka si zablokovat.
- 2 Přivolání pomoci** – Pokud vám hrozí bezprostřední fyzické ohrožení, neváhejte a zavolejte policii (na číslo 158 nebo 112).

- 3 Podpora v následcích** – Následky útoků mohou být fyzické i psychické. V některých případech je potřeba právní podpory a náhrady škody. Pro pomoc se můžete obrátit na neziskové organizace. Čin můžete nahlásit na policii. Pokud to dělat nechcete, můžete ho reportovat neziskové organizaci In IUSTITIA. Pokud si nejste jistí*é jak postupovat, In IUSTITIA vám poradí. Více najdete v **Kapitole 5: Kam se obrátit pro pomoc**.

Nemusíte se rozhodnout hned. Doporučujeme ale situaci sdílet s někým blízkým. Nebuďte v tom sami*y!

Co se stane po nahlášení předsudečného útoku?

Pokud čin nahlásíte na policii, ta zahájí trestní řízení (nahlášení nelze vzít zpět). Policie nejdříve prověřuje, co se stalo, zda je daný skutek trestným činem a kdo jej spáchal. V této fázi policie sbírá a vyhodnocuje důkazy a svědecké výpovědi. Jakmile má dostatek poznatků, obviní konkrétního podezřelého nebo podezřelé a začne proti nim vést trestní stíhání. Během trestního stíhání policie doplňuje další důkazy a vyslýchá svědky*svědkyně, obviněné a poškozené. V momentě, kdy policie nemá pochybnosti o tom, kdo a jak čin spáchal a komu tím způsobil újmu, předá spis státnímu zastupitelství. To standardně podává obžalobu. Poté případ putuje k soudu. Soud trestním příkazem nebo během hlavního líčení rozhoduje o vině a trestu pachatele*pachatelky, o náhradě škody a nemajetkové újmě, kterou musí útočník poškozené*mu splatit.

Proces nahlášení trestného činu není jednoduchý a bývá dlouhý. Poradte se s neziskovými organizacemi, které nabízejí právní podporu a poradí vám, zda a jak daný útok nahlásit na policii. Vždy se můžete **obrátit na organizaci In IUSTITIA**.

In IUSTITIA – Nahlášení činu

In IUSTITIA vám poradí jak postupovat při nahlašování útoku policii. Má smysl s ní komunikovat i v případě, že útok policii nahlásit nechcete. In IUSTITIA váš případ zaeviduje, a to včetně důvodu, proč jste byl*a napaden*a. Můžete tím pomoci dalším obětem, protože evidence případů předsudečného násilí je stěžejní pro prosazování změn a poskytování podpory. Je důležité mluvit o tom, že se útoky dějí i skupinám, které byly dříve přehlíženy. Více v **Kapitole 3: Skupiny dlouhodobě ohrožené předsudečným násilím**.

Jednotlivé projevy předsudečného násilí mohou být:

- **trestným činem** – řeší policie, státní zastupitelství a soud
- **přestupkem** – řeší příslušný orgán obecního nebo městského úřadu nebo úřadu městské části
- **činem, který není postižitelný právem** – například posměšné vyjadřování nemusí být vždy trestné

Toto rozlišení není pro laiky jednoduché. Zároveň i oběti právně nepostižitelných útoků mohou prožívat vážné následky a zaslouží si pomoc a podporu. V každém případě je tedy vhodné **obrátit se na specializovanou poradnu In IUSTITIA**.

Příklad

Když pomoc funguje

Příklad 1: Terénní tým poradny Justýna (In IUSTITIA) se dozvěděl o surovém útoku na dva muže bez přístřeší. Kvůli vážným zraněním jednomu z nich zajistili*y lékařské ošetření, rehabilitaci a právní podporu. Doprovázeli*y ho k výslechům na policii a k soudu. Pomohli*y mu získat státní finanční podporu pro oběti trestných činů. Zajistili*y mu také stan, spacák a telefon, aby mohl lépe zvládat život na ulici. Po dvou letech byli pachatelé odsouzeni a muž bez přístřeší získal finanční odškodnění za způsobenou újmu.

Příklad 2: Žena z Ukrajiny, pracující v Česku jako zdravotní sestra, zažívala v práci opakovaně urážky a zastrašování kvůli svému původu. Zaměstnavatel jí nepomohl, a tak se obrátila na poradnu Justýna (In IUSTITIA). Poradna jí poskytla právní pomoc a terapii v ukrajinštině. Společně také vytvořili*y bezpečnostní plán. Tedy praktický návod, jak

postupovat v krizových situacích, chránit své osobní údaje a uplatňovat svá práva, aby se cítila bezpečněji doma, v zaměstnání i na veřejnosti. In IUSTITIA ženě rovněž pomohla s podáním oznámení o přestupku. Útočník dostal pokutu a musel se omluvit. Žena nakonec našla nové zaměstnání, kde se cítí bezpečně a je respektována. S mikroagresemi kvůli svému původu se nadále setkává, ale dovede jim čelit.

Proč je důležité násilné činy nahlásit?

- je potřeba pomoci obětem k získání sociální, právní a psychologické podpory
- data pomáhají ukázat, o jak vážný problém jde, a umožňují změnu
- společně můžeme tlačit na lepší ochranu obětí a systémová řešení, která zlepší prevenci a ochranu zranitelných skupin proti předsudečnému násilí

Definice

Co je to bystander effect?

Efekt přihlížejícího (v angličtině bystander effect) je jedním z důvodů, proč je těžké obětem násilí pomoci. Když situaci přihlíží víc lidí, jejich ochota pomoci se snižuje. Výzkumy ukázaly, že v nouzových situacích kolemjdoucí často neposkytnou pomoc, pokud jsou přítomni* další svědci*svědkyně.

Nebojte se to být právě vy, kdo pomůže, ať už jste sami*y nebo jsou v okolí další lidé. Když zasáhnete, nejenže tím zmírníte dopady útoku nebo obtěžování, ale také danému člověku pomůžete vyrovnat se s následky. Když zasáhnete, pomůžete zabránit tomu, aby takové chování bylo považováno za normální.

Příklad

Řidič tramvaje slovně napadl ukrajinské cestující pro jejich původ. Nikdo z přítomných nezasáhl.

Jak prolomit efekt přihlížejícího?

Metoda 5D je jedním ze způsobů, jak můžete podpořit někoho, kdo je obtěžován. Každá situace je specifická a vyžaduje jiný přístup:

- 1 **Distract** (Odvést pozornost) – Přerušete útok nenápadným odvedením pozornosti, například dotazem na cestu, rozlitím nápoje nebo tím, že změníte téma konverzace. Zaměřte se na napadenou osobu. O obtěžování nemluvte, nabídněte téma nesouvisející se situací.
- 2 **Delegate** (Delegovat) – Požádejte o pomoc třetí osobu, například někoho, kdo je nablízku nebo má v dané situaci autoritu (řidič*ka, učitel*ka). Jasně vysvětlete, co se děje a jak vám má pomoci.
- 3 **Document** (Dokumentovat) – Pořídte audiovizuální záznam nebo poznámky o situaci, ale jen pokud je napadená osoba v bezpečí a dostává pomoc. Vždy se jí zeptejte, jak se záznamem naložit. Bez souhlasu ho nikde nešiřte.
- 4 **Delay** (Odložit) – Pokud nemůžete zasáhnout hned, oslovte napadenou osobu bezprostředně po události. Zeptejte se, zda je v pořádku, nabídněte podporu, doprovod nebo pomoc s nahlášením. Můžete také předat kontakt na někoho, kdo nabídne návaznou pomoc či předat záznam, pokud si to napadený člověk přeje.
- 5 **Direct** (Nasměrovat) – Pokud pominulo bezprostřední nebezpečí a nehrozí eskalace, přímo pojmenujte nevhodné chování útočníka a vyzvěte jej, aby přestal. Mluvte stručně a jasně (např. „Nechte je být“). Zaměřte se na podporu napadené osoby, ne na hádku s útočníkem.

Držíme vám palce!

Right To Be – Bystander Effect & 5D

3. Skupiny dlouhodobě ohrožené předsudečným násilím

Nechceme tvrdit, že existuje pouze jedna, nejvíce ohrožená skupina lidí. Někteří lidé jsou však předsudečnému násilí vystavováni dlouhodobě nebo je jejich další znevýhodnění staví do rizikové pozice. V naší příručce se zaměřujeme především na situaci **lidí bez domova a lidí z Ukrajiny žijících v Česku**, o kterých se v souvislosti s předsudečným násilím často nemluví. Dříve než se jim budeme věnovat, uvedeme také několik statistik k dalším dlouhodobě ohroženým skupinám.

V roce 2024 byli lidé napadáni nejčastěji kvůli své etnicitě (Romové a Romky), národnosti (Ukrajinci a Ukrajinky), sexuální orientaci (LGBTQ+ lidé), pohlaví (ženy) či zdravotnímu znevýhodnění (In IUSTITIA, 2024).

Během svého života se 55% **LGBTQ+ lidí** setkala s nějakou formou verbálního, fyzického nebo sexuálního násilí kvůli své sexuální orientaci. Předsudečné násilí zažilo také 58% **lidí se zdravotním znevýhodněním** (Výzkum veřejného ochránce práv, 2019).

Za výrazně a dlouhodobě ohrožené skupiny považujeme zejména ty, které nemají přístup k potřebným informacím a možnost násilí řešit. Tito lidé mají ztížený přístup ke spravedlnosti. Lidé bez domova a v nouzi nemají dobré zázemí ani finanční zdroje, aby mohli bojovat za svá práva. Cizinci a cizinky narážejí na jazykovou bariéru. Lidé ve vícenásobném znevýhodnění, například Romky bez domova, čelí dokonce několika překážkám zároveň. Všichni tito lidé potřebují nejprve informace, a to bezplatné, srozumitelné a dostupné v jejich jazyce.

V této kapitole, která řeší skupiny dlouhodobě ohrožené předsudečným násilím, se nyní zaměříme na situaci lidí bez domova a lidí z Ukrajiny v ČR. Tyto skupiny se v mnohém prolínají. Mezi lidmi z Ukrajiny žijícími v Česku najdeme také lidi v bytové nouzi nebo dokonce v situaci bezdomovectví. Pokud jde o lidi bez domova a v nouzi obecně, chceme vyplnit mezeru ve znalostech a zdůraznit, že i oni mají právo na informace a spravedlnost.

Definice

Co je to intersekcionalní znevýhodnění?

Intersekcionalní znevýhodnění (nebo také vícenásobné znevýhodnění či intersekcionalita) znamená, že člověk zažívá několik forem znevýhodnění najednou. Jde například o LGBTQ+ lidi bez domova nebo cizinky se zdravotním znevýhodněním. Podobné kombinace zhoršují přístup těchto lidí ke službám, zaměstnání nebo třeba bydlení. Vícenásobné znevýhodnění zvyšuje riziko diskriminace a prohlubuje sociální vyloučení. Intersekcionalně znevýhodnění lidé se také častěji setkávají s předsudečným násilím.

Předsudečné násilí a lidé bez domova

Toto téma se v naší společnosti příliš neotevívá, a jen zřídka jej rozebíráme do hloubky. Problémy lidí bez domova zažívajících násilí společnost příliš nepálí, a proto také chybí odbornictvo a instituce, které by se jimi systematicky zabývaly. Často ani nevíme, čemu lidé bez domova skutečně čelí a co by bylo potřeba změnit. Hlasy lidí bez domova a v nouzi mnohdy nemají možnost zaznít, to ale neznamená, že můžeme jejich zkušenosti ignorovat. Člověk v nouzi si stejně jako každý jiný zaslouží důstojné zacházení, podporu a spravedlnost.

Jaké jsou výzvy, které komplikují obranu lidí bez domova proti předsudečnému násilí?

První překážkou je **nedostatek nahlášených útoků**. Lidé bez přístřeší se často setkávají s fyzickým nebo psychickým násilím (Hradecký, 2006). O útocích na ně se mnohdy dozvídáme z médií. Jde o situace, kdy někdo zaútočil na druhého člověka jen proto, že je bez domova, a například ho zbil. Tyto útoky bývají velmi surové a málokdy je někdo nahlásí. Tím spíše se jimi nikdo nezabývá jako projevy předsudečného násilí. Často slyšíme, že je násilí na ulici běžné nebo že nejde s jistotou tvrdit, zda se jednalo o čin motivovaný předsudky. Předsudečné násilí na lidech bez domova bývá přehlíženo a bagatelizováno. Z praxe mnoha pomáhajících organizací i samotných lidí bez domova ale víme, že se tyto činy opravdu dějí. U cílové skupiny lidí bez domova nám však chybí dostatek dat,

kterými bychom naše tvrzení podložili*y. Potřebujeme však toto téma otevírat a přistupovat k němu s důstojností a vážností, které si zaslouží. Každé nahlášení podobné situace je proto důležité.

„Pozice lidí, kteří primárně řeší zásadní existenční problémy související s prekérní bytovou situací, je velmi slabá, jak vůči útočníkům, tak vůči orgánům veřejné správy.“

In IUSTITIA, 2016

S tím souvisí druhá překážka – **ztížená možnost bránit se**. Lidé v sociálním vyloučení a bytové nouzi mají obecně ztížený přístup ke spravedlnosti a vzhledem k existenční krizi také menší možnost bránit se. Nemají dostatek dostupných informací o svých právech, bezpečné zázemí ani sílu a finanční kapacity na to, aby případy násilí řešili. Svou roli v tom hrají i špatné zkušenosti a nedůvěra ke státní správě a policii. Naše společnost o tuto cílovou skupinu příliš nejeví zájem a zřídka kdy klade důraz na to, že i lidé bez domova a v nouzi mají právo na spravedlnost a důstojné zacházení. Kvůli všem těmto okolnostem se lidé bez domova často neodvážejí nebo ani nemohou požádat o pomoc. Týká se to případů předsudečného násilí, ale i běžné podpory, kterou poskytují státní orgány a neziskové organizace. Má proto velký smysl lidi v nouzi v boji za jejich práva podpořit. Můžete jim například předat tuto příručku nebo zprostředkovat kontakt s neziskovou organizací jako je In IUSTITIA. Také můžete šířit informace o tom, že i zranitelné skupiny lidí mají právo na důstojné zacházení a spravedlnost.

„Protože jsme bezdomovci, tak jsme zažili předsudečný násilí přímo od policie. Řešili jsme to právě s In IUSTITIA. A ta nám pomohla to zastavit.“

Zkušenost ženy bez domova, dobrovolnice Místní místním

Třetí výzva je **systémová**. Skutečnost, že je těžké řešit předsudečné násilí vůči lidem bez domova a v nouzi, je systémovým problémem našeho zákona. O co jde? Celých 15 let upozorňovaly odborné organizace jako In IUSTITIA na to, že právní ochrana před předsudečným násilím není pro všechny stejná. Zákon sice útočníkům automaticky uznával vyšší trest, když se jednalo o předsudečné násilí, ale jen v některých případech.

Pokud byla důvodem útoku například víra nebo politické přesvědčení napadené*ho, dostal za něj útočník vyšší trest. Útoky na lidi z důvodu jejich zdravotního znevýhodnění, sexuální orientace nebo sociálního postavení však nebyly považovány za závažnější. Lze proto říct, že některé skupiny, jako například LGBTQ+ lidé nebo lidé bez domova, nebyly zákonem dostatečně chráněny. Dobrá zpráva je, že se v roce 2025 podařilo prosadit novelu zákona. Od začátku roku 2026 má zákon chránit všechny bez rozdílu, veškeré oběti předsudečného násilí budou mít tudíž právo na stejnou ochranu. Tyto změny je teď však potřeba prosadit v praxi. V tom můžete pomoci i vy, a to primárně lidem ze zranitelných skupin. Informujte je o změně a pokud se někdo ve vašem okolí stal obětí, pomozte mu*jí čin nahlásit, například u In IUSTITIA. Předsudečnému násilí je potřeba věnovat zvláštní pozornost, ať už se týká kohokoliv.

In IUSTITIA – Chyba v zákoně

„Oproti jiným ohroženým skupinám nejsou lidé bez přístřeší zákonem adekvátně chráněni.“

Dušan Vaněk, In IUSTITIA

Předsudečné násilí a lidé z Ukrajiny žijící v Česku

O lidech z Ukrajiny zde píšeme v první řadě proto, že mnoho z nich se v Česku dostává do stavu nouze nebo bezdomovectví. Ač se o tom málokdy mluví, jsou vystaveni vícenásobnému znevýhodnění a čelí ještě většímu riziku předsudečného násilí. Podle Zprávy Místní místním (2023) se již v první části roku 2023 obrátilo přes 30 000 lidí z Ukrajiny žijících v Praze pro pomoc na sociální organizace podporující lidi v nouzi a bez domova. Přestože další data chybí, z praxe i zpětné vazby odborných

organizací víme, že část lidí z Ukrajiny žije v Česku v situaci skrytého nebo dokonce zjevného bezdomovectví. O to větší existuje riziko, že se stanou oběťmi obtěžování nebo předsudečného násilí.

Místní místním – Zpráva o situaci lidí z Ukrajiny
v kontextu bezdomovectví (2023)

Příklad

Bytová nouze v Česku dopadá i na lidi z Ukrajiny. Azylové domy a ubytovny jsou v mnoha městech beznadějně plné. Obecně známé jsou i informace o obchodu s chudobou, jako případ TVW Tower v Praze z roku 2025 (Deník referendum, 2025).

Integrace lidí z Ukrajiny v České republice rozhodně není dokonalá. Pomoci by jim mohly například informace dostupné v jejich jazyce, především o jejich právech a institucích, na které se mohou obrátit pro bezplatnou pomoc.

Česko obecně není zemí, která by přijímala cizince a cizinky s otevřenou náručí. Proto tu jsou i lidé z Ukrajiny zvláště ohroženou skupinou.

V roce 2025 bylo 69 % Čechů a Češek toho názoru, že v Česku pracuje příliš mnoho cizinců a cizinek. Polovina lidí je dokonce vnímala jako ohrožení. Proč taková nevraživost? Statistická data přinášejí poměrně jasná vysvětlení. Odmítavé názory k cizincům a cizinkám jsou silně provázány s ekonomickým vývojem a růstem nezaměstnanosti. Příkladem je globální ekonomická krize v roce 2008, kdy byly názory vůči cizincům a cizinkám nejodmítavější. Tři čtvrtiny českého obyvatelstva tehdy zastávalo názor, že „zaměstnávání cizinců připravuje české lidi o práci“. Pokles ekonomické situace šel v dalších letech ruku v ruce s nezaměstnaností. V roce 2025 tentýž názor sdílela necelá polovina populace. Nevraživost Čechů a Češek i v tomto případě znovu odrážela mírný nárůst nezaměstnanosti. Na druhou stranu si ale 54 % lidí v Česku uvědomuje, že zaměstnávání cizinců a cizinek řeší nedostatek pracovních kapacit v některých profesích (STEM, 2025).

Vlna obviňování za ekonomickou situaci v Česku padla na nejvíce početnou národnostní menšinu, lidi z Ukrajiny. Po fázi solidarity na začátku ruské invaze do Ukrajiny v roce 2022 se začaly názory na podporu příchozích různit. Sociální sítě, média a politická reprezentace mají silný pozitivní, ale i negativní vliv na přístup společnosti k lidem z Ukrajiny. Nejčastější online útoky (hate speech) v českém internetovém prostoru byly zjištěny právě vůči lidem z Ukrajiny (IPSOS, 2025). Nečinnost nebo normalizace nejen slovních útoků jsou častým problémem, ale neměli*by bychom se s nimi smířit. Nejprve si potřebujeme přiznat, že se skutečně jedná o palčivý problém, a pak se zasadit o změnu alespoň ve svém nejbližším okolí. Neméně však potřebujeme také širší systémovou prevenci.

„Nenávistné útoky vůči ukrajinské a ruské komunitě nejsou ojedinělými incidenty, ale součástí širšího problému. Český stát musí posílit ochranu obětí a zajistit dostatečné financování organizací, které jim pomáhají.“

Klára Kalibová, ředitelka In IUSTITIA

Útoky na lidi z Ukrajiny jsou v Česku stále naléhavější realitou. Podle dat In IUSTITIA počet útoků předsudečného násilí na lidi z Ukrajiny v České republice vzrostl mezi lety 2022 a 2024 dokonce šestinásobně. Nejčastěji se jednalo o slovní agresi, 41% útoků zahrnovalo fyzické násilí. Třetím nejčastějším typem násilí bylo zastrašování a vyhrožování. Útoky většinou probíhaly ve veřejném a online prostoru. Oběti byly různého věku, včetně dětí. Příchozí z Ukrajiny se navíc často setkávají s bagatelizací ze strany institucí a obávají se incidenty nahlásit (In IUSTITIA, 2025).

Často předpokládaným omylem je, že předsudečné násilí je záležitostí pouze pravicového extremismu. Mezi útočníky na příchozí z Ukrajiny byli však podle dat příznivci*priznivkyně krajní pravice zastoupeni*jen výjimečně, pouze v 6 % případů. Data dále ukazují, že nejčastějšími útočníky, dokonce v 65 % případů, byli jednotlivci bez vazby na extremistická a krajně pravicová hnutí. To potvrzuje, že předsudečné násilí je celospolečenský problém, který vůbec nemusí souviset s extremistickými hnutími (In IUSTITIA, 2025).

Následující společné vyjádření sounáležitosti Místní místním a organizace In IUSTITIA s lidmi z Ukrajiny žijícími v Česku považujeme za velmi důležité: Národnostně motivované předsudečné útoky ohrožují práva lidí

ze zranitelných skupin, především lidí prchajících z Ukrajiny. Tyto útoky zásadně a závažně zpochybňují principy a hodnoty, k nimž se český stát a demokratická občanská společnost hlásí.

Jsme přesvědčení*y, že abychom mohli*y přispět k ochraně lidí z Ukrajiny žijících v Česku, je nejprve potřeba zpřístupnit jim informace. Zároveň se musíme snažit o destereotypizaci jejich situace a boření mýtů, které ve společnosti panují. Svě role se musí ujmout i stát, jehož úlohou je doplnit průzkumy a sledovat situaci lidí z Ukrajiny, kteří jsou v Česku obětmi předsudečného násilí. V neposlední řadě by měl stát také zajistit efektivní podporu práv obětí, zejména ukrajinské národnosti.

„Často slyším názor, že Ukrajinci berou místním práci. Ve skutečnosti často vykonávají práce, které místní obyvatelé nejsou ochotni nebo schopni zastávat, například v oblasti stavebnictví, zemědělství nebo služeb. Často přispívají k rozvoji místní ekonomiky, a to i v případech, kdy vykonávají práci na nižších pozicích. Dalším častým předsudkem je, že Ukrajinci v Česku pouze pobírají dávky. Je to mýtus. Ukrajinci aktivně přispívají do českého systému, a to nejen prostřednictvím daní, ale i sociálních příspěvků, které mnozí z nich platí. Podle posledních statistik Ukrajinci v ČR odvádějí více na daních, než kolik čerpají ve formě sociálních dávek.“

Diana Harnyk, Místní místním

„V naší společnosti existují skupiny, které se s předsudečným násilím setkávají dlouhodobě. Některé v důsledku neintegrování historického vývoje a vztahů většinové společnosti s těmito skupinami (např. Romové a do jisté míry i Židé), dále skupiny, které byly v minulosti neviditelné a teprve nyní probíhá proces jejich zrovnoprávnění (např. LGBTQ+ lidé), a v neposlední řadě lidé, kteří se s předsudečným násilím potýkají v důsledku nějakého aktuálního společenského nebo politického dění (v současné době Ukrajinci, donedávna například Muslimové a Arabové). U některých skupin jsme si však jako většinová společnost dosud nevšimli, že jim nějaká práva upíráme, marginalizujeme je a tím vytváříme úrodnou půdu pro rozvoj předsudečného násilí (lidé bez přístřeší, lidé se zdravotním postižením a další).“

Dušan Vaněk, In IUSTITIA

4. Praxe – zjištění z terénu

Vzhledem k tomu, že v oblasti předsudečného násilí chybí širší výzkum, musíme se mnohdy opírat jen o to, co máme momentálně k dispozici. Často jde o zahraniční průzkumy, jednotlivé zprávy nebo tvrzení odborníků. Považujeme za důležité přinášet i menší průzkumy a dílčí zjištění přímo z praxe v našich lokalitách. Dokládají totiž zkušenosti cílových skupin, na které se často zapomíná.

Na přelomu let 2024 a 2025 jsme proto uskutečnili*y malý průzkum o předsudečném násilí. Stejnou pozornost jsme věnovali*y také vzdělávání, workshopům a rozhovorům se širokou veřejností i lidmi zasaženými předsudečným násilím v Praze. Tyto činnosti nám pomohly lépe pochopit důležité souvislosti týkající se zranitelných skupin lidí a předsudečného násilí. Přinášíme proto několik zjištění z rozhovorů a dotazníků vedených s lidmi v nouzi a veřejností.

Zjištění z terénu

V ulicích Prahy jsme společně s In IUSTITIA potkali*y během tří terénních pochůzek okolo 40 lidí bez domova. Z nich bylo 75 % české národnosti, 15 % byli Ukrajinci a Ukrajinky a 10 % lidí bylo slovenské nebo vietnamské národnosti.

Zjistili*y jsme, že:

- **85 % z nich zažilo nějakou formu násilí**
- **50 % z nich zažilo krádež**

Četnost útoků je na lidi bez domova vysoká. Jde o skupinu silně ohroženou různými formami násilí, včetně předsudečného. Složení národností popsané výše je vyvozeno z omezeného počtu lidí, se kterými jsme se setkali*y, ale podle našeho odhadu může přibližně odpovídat celospolečenské realitě. Většina lidí bez domova žijících v Česku je české národnosti. Početnou skupinou jsou také lidé z Ukrajiny, ze Slovenska a Vietnamu. Další národnosti jsou zastoupeny méně. Není však možné to říct s jistotou, protože národnostmi lidí bez domova se žádný větší průzkum dosud nezabýval.

Co to znamená v praxi

- **Nahlášení?** Většina lidí bez domova útoky nebo slovní napadání vůbec nehlasí. Často totiž nevěří, že by jim někdo pomohl. Předsudečné útoky na lidi bez domova se tudíž málokdy dostanou k policii tak, že je oznámí samotné oběti. Mnohdy je nahlásí někdo jiný, nebo se policie o případu dozví náhodou.
- **Řešení útoků?** Mnoho lidí bez domova útoky nechce nebo nemá sílu právně řešit. Neplánují usilovat ani o odškodnění, protože mají špatnou předchozí nebo přenesenou zkušenost a jsou přesvědčeni, že se jimi policie a soudy nebudou zabývat. Roli hraje i to, že jsou lidé bez domova prioritně nuceni řešit každodenní existenční problémy.
- **Hledání podpory?** Lidé bez domova často nevědí, na koho se obrátit, když zažijí předsudečné násilí. Mnohdy ani nemají příležitost o pomoc požádat. Protože jej zažívají opakovaně, lidé bez domova velmi často ani nevnímají problém předsudečného násilí jako závažný.

Společnost se dozvídá pouze o malém procentu případů předsudečného násilí na lidech v nouzi, nehledě na národnost. Většinou se doslechneme jen o těch nejzávažnějších. Problémem je i normalizace tohoto typu násilí, které je většinovou společností považováno za něco běžného. Stejný narativ si pak zvnitřňují i lidé v nouzi. Do roku 2025 byla kamenem úrazu i chybějící právní podpora pro lidi bez domova v případech předsudečného násilí. To by se ale od roku 2026 mělo změnit (viz **Kapitola 3: Skupiny dlouhodobě ohrožené předsudečným násilím**). Naším cílem je změnit způsob, jakým společnost nahlíží na lidi bez domova a v nouzi a komunikovat, že i oni mají právo na důstojnou a rovnocennou podporu.

„Lidé bez domova většinou předsudečné násilí moc nevnímají, protože se jim děje často. Pracovníci na pražském Hlavním nádraží například opakovaně vyhazují muže z veřejných prostor a nadávají mu. Muž, který je bez domova a zároveň Rom, říkal, že už to ani neřeší, protože se mu to děje každodenně. O fyzickém násilí nechtěl mluvit.“

Ivan Shkurat, Místní místním

Zjištění z rozhovorů a dotazníků

Provedli* jsme dotazníkové šetření k předsudečnému násilí, kterého se zúčastnilo 25 lidí. Přestože to není reprezentativní průzkum, a takový by byl rozhodně potřeba, výsledky ukazují několik zřejmých vzorců:

- **85 %** účastníků*účastnic šetření se **setkalo s předsudečným násilím osobně** – jako oběť nebo svědek*svědkyně
- **90 %** všech respondentů*respondentek ho **vnímá jako závažný společenský problém**

Je jasné vidět, že když se daný člověk s předsudečným násilím osobně setká, silně vnímá jeho závažnost a negativní dopady. Proto je důležité informovat o tom, co předsudečné násilí je, jak se mu bránit a upozorňovat na to, co by se v této oblasti mělo změnit, abychom dokázali* podporit všechny ohrožené skupiny.

Za důležité zjištění považujeme fakt, že spousta lidí vůbec neví, co předsudečné násilí je. Neumí ho pojmenovat, a tím pádem často nevědí, že jsou jeho obětí nebo svědkem*svědkyní. Velkou výzvou, která se následně projevuje i v realitě, je rozporuplné vnímání předsudečného násilí. Lidé jej považují za závažný problém, ale zároveň se zdráhají incidenty nahlásit nebo vůbec neví, kam se mohou obrátit. To potvrzuje nejen nízkou existenci prevence a nedůvěru v instituce, ale i nedostatečnou informovanost o možnostech obrany a pomoci.

„Takové jednání člověka poznamená trvalými psychickými následky. Předsudky se tím dále šíří, protože poznamenaný člověk posléze na každou podobnou situaci nahlíží skrze získanou negativní zkušenost.“

Žena se zkušeností s bezdomovectvím

5. Kam se obrátit pro pomoc

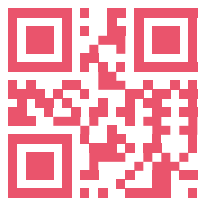
Nezisková organizace, která se v Česku dlouhodobě věnuje pomoci obětem předsudečného násilí je In IUSTITIA. Bílý kruh bezpečí (BKB) poskytuje podporu všem obětem trestných činů, včetně těch motivovaných nenávistí.

S čím vším vám mohou pomoci a jak je kontaktovat, se dočtete zde:

Bílý kruh bezpečí (BKB)

Nabízí pomoc všem obětem trestných činů, včetně těch motivovaných nenávistí (právní informace, psychologické a sociální poradenství, praktické rady a informace):

- síť 13 služeb včetně poboček v 9 krajích
- linka 116 006 – pomoc obětem kriminality a domácího násilí (nonstop, bezplatná a diskrétní pomoc).

Bílý kruh bezpečí (BKB)

In IUSTITIA

In IUSTITIA pomáhá lidem, kteří zažili předsudečné násilí, zvládnout jeho následky a bránit svá práva. Nabízí sociální, právní a psychologické poradenství, terapie a zprostředkování právního zastoupení. Vše bezplatně a po celou dobu trestního řízení. Služby poskytuje i anonymně, v českém, anglickém, ukrajinském a ruském jazyce. V případě potřeby zajišťuje tlumočení do dalších jazyků.

Služby jsou poskytovány ambulantně ve dvou kamenných pobočkách v Praze a Brně nebo terénně kdekoli v ČR podle potřeb klientů*ek. Poradnu je možné kontaktovat prostřednictvím níže uvedených telefonních linek a e-mailů nebo skrze webový formulář www.in-ius.cz/formular (viz níže), kde je také možné anonymně nahlásit incidenty předsudečného násilí.

In IUSTITIA – Nahlášení činu

In IUSTITIA vám v rámci celé ČR může poskytnout:

- odborné sociální poradenství a krizovou intervenci
- právní informace a objasnění vašich práv v průběhu trestního řízení
- pomoc s přípravou dokumentů
- doprovody na úřady, policii, k soudu či k lékaři*lékařce
- poradenství v oblasti bezpečnosti
- zastupování právníkem*právníčkou
- psychologickou podporu a terapie

In IUSTITIA

Provozní doba a kontakty

Celá ČR

pondělí až pátek od 9 do 17 hodin

Bezplatná telefonní linka: 800 922 922

E-mail: poradna@in-ius.cz

Poradna Justýna Praha

Eliášova 28, Praha 6

Tel.: 773 177 636

Poradna Justýna Brno

Malinovského náměstí 4, Brno

Tel.: 773 177 104

E-mail: poradna.brno@in-ius.cz

In IUSTITIA

6. A co s tím vším?

Předsudečné násilí je složité téma, snad jsme ho však alespoň trochu osvětlili*ý. Je důležité se proti předsudečnému násilí postavit, protože boj proti předsudkům a nesnášenlivosti je projevem občanské společnosti, ve které se mohou všichni*všechny cítit bezpečně.

Na čem je potřeba zapracovat? V první řadě potřebujeme posílit prevenci předsudečného násilí a ochranu zranitelných skupin a obětí. Nezbytné je také ulehčit přístup napadených lidí, především dlouhodobě zranitelných skupin, k právní a sociální pomoci. Neobejdeme se také bez vzdělávání institucí, policie i nás všech v tématu předsudečného násilí.

Pozitivní zprávou je, že se téma předsudečného násilí na institucionální úrovni postupně prohlubuje a rozpracovává. Příkladem je i zmíněná novela trestního zákoníku, která poskytne účinnější ochranu proti předsudečnému násilí širší skupině obětí. Důležitým krokem jsou také *Strategická doporučení k řešení předsudečného násilí a nenávislných projevů* zmocněnkyně vlády pro lidská práva. Ty mají sloužit jako určitý návod pro státní orgány jak tuto změnu uskutečnit.

Jak můžete pomoci i vy jako jednotlivec

Co může udělat každý*á z nás pro to, aby v naší společnosti bylo méně předsudečného násilí?

- 1 Nebagatelizovat a neeskalovat předsudečné násilí** – Ať už se děje ve veřejném prostoru, na pracovišti nebo na internetu. Obětem poskytnout podporu, psychologické nebo právní poradenství a čas na zotavení. Na pracovištích se zasadit o prevenci.
- 2 Vzdělávat se a informovat o možnostech podpory** – Třeba prostřednictvím této příručky nebo sdílením kontaktů na navazující podporu.
- 3 Postavit se za druhé** – Když vidíte, že je někdo ohrožován nebo napadán, buďte tím, kdo pomůže. Ať už se jedná o předsudečné nebo jiné násilí.

- 4 **Reportovat činy motivované předsudky** – Na policii nebo pomáhajícím neziskovým organizacím. Je to stěžejní krok pro uznání útoků na často opomíjené skupiny, evidenci počtu případů, prevenci a také pro vytváření tlaku na systémové změny.
- 5 **Vnímat kontext** – V tématech jako je předsudečné násilí jsou potřeba data, průzkumy a někdy i systémové změny, aby měli* všechny stejný přístup ke spravedlnosti. Potřebujeme lidi, kteří na tyto nutné změny upozorňují a do řešení zahrnují všechny skupiny. Pokud chcete, můžete podpořit organizace, které o takové změny k lepšímu usilují.

Všem, kdo jste dočetli* až sem, děkujeme, že vám zranitelné skupiny nejsou lhostejné. Díky vám se toto lidskoprávní téma rozvíjí a posiluje se ochrana napadených lidí, včetně lidí v nouzi. Váš zájem přispívá k podpoře všech a k tomu, aby v naší společnosti bylo méně předsudečného násilí.

Místní místním

Bias-Motivated Violence in the Czech Republic

Handbook

Introduction: Why address bias-motivated violence	40
1. How to understand bias-motivated violence	44
2. What to do if...	50
3. Groups at long-term risk of bias-motivated violence	56
4. Practice – findings from the field	64
5. Where to turn for help	68
6. And what about all this?	71
References	112

Českou verzi najdete na straně	4
Українською версію можна знайти на сторінці	74

Introduction: Why address bias-motivated violence

Perhaps you have never heard of bias-motivated violence, or it has not been an issue that concerns you. Unfortunately, however, bias-motivated violence is becoming increasingly common in the Czech Republic and other parts of Europe. You may not often recognize it as such because no one clearly communicates what it is. The fact is that thousands of people fall victim to violent expressions of intolerance every year (OBSE, 2009). They may experience insults, threats, and attacks because they may be identified as members of a particular group. As such, they share a certain characteristic, such as language, nationality, or any other similar aspect, which is precisely the reason for the attack in cases of bias-motivated violence.

Bias-motivated violence is a problem in the Czech Republic, even if it is not always spoken about openly. From 2019 to 2023, the number of reported acts of bias-motivated violence in the Czech Republic more than doubled (OBSE, 2025). In 2024, the organization In IUSTITIA recorded 350 cases of bias-motivated violence. Many attacks remain unreported – according to the study **Být LGBT+ v Česku** (Being LGBT+ in Czechia), up to 91% of victims did not report incidents in which they were attacked because of their sexual orientation (Office of the Public Defender of Rights, 2019).

This type of violence is often downplayed or overlooked in the Czech Republic and elsewhere. There is a general lack of public discussion about the fact that bias-motivated violence is serious and can even constitute a criminal offense. Its seriousness is also related to the fact that this type of violence targets the identities of individuals and entire communities. These identities and characteristics cannot be changed and no one should force you to change them. Bias-motivated violence can spread fear far beyond the scene of the crime. That is why it has the potential to escalate and lead to wider conflicts (OBSE, 2009). Ignoring bias-motivated violence deepens the problem, divides society, and creates space for further attacks. No violence, including bias-motivated violence, should be ignored or trivialized.

We want to change the taboo surrounding bias-motivated violence. Many people have no idea that they have been victims of a bias-motivated act or what to do when someone around them is attacked. In order to recognize bias-motivated violence, defend ourselves against it, and help someone who has experienced it, we first need to understand: **What is bias-motivated violence? What are your rights? Where and how to report bias-motivated violence and why?**

This handbook is **for anyone who wants to learn more**. It will help clarify basic concepts, provide examples, and describe the barriers and specifics of different target groups. It will give you simple advice on **what to do** if you or someone around you encounters bias-motivated violence. You can think of this guide as your own mini-encyclopedia on bias-motivated violence. When you need it, you know that you will find tips on **where to turn for help**, among other things.

We focus on the Czech Republic and pay special attention to vulnerable groups, such as people without homes and people from Ukraine living in the Czech Republic. We consider them to be particularly vulnerable because their voices are often not heard in our society and they often lack accessible information. The handbook is trilingual and available online – made to reach anyone who needs it.

In the context of bias-motivated violence, developments at the institutional level are also noteworthy. The creation of *Strategická doporučení k celistvému řešení problému předsudečného násilí a nenávisťných projevů* (Strategic Recommendations for a Comprehensive Solution to the Problem of Bias-Motivated Violence and Hate Speech) was initiated by the Government Commissioner for Human Rights, Klára Šimáčková Laurenčíková, and was acknowledged by the government in June 2025.

Government of the Czech Republic – Strategic Recommendations for a Comprehensive Solution to the Problem of Bias-Motivated Violence and Hate Speech

“These recommendations are the result of more than a year of intensive and systematic interdepartmental cooperation led by the Human Rights and Minority Protection Department of the Office of the Government and thanks to the participation of civil society and experts. This set of 72 systemic recommendations is based on the premise that bias-motivated violence and hate speech are often viewed as phenomena closely linked to extremism. However, the vast majority of incidents are committed by ordinary people who do not necessarily hold radical ideologies. Prejudice, intolerance, and aversion to otherness play a key role. The recommendations, therefore, focus on bias-motivated violence as a complex societal phenomenon that requires a comprehensive response and coordinated cooperation among all actors involved.”

The Office of the Czech Government, Human Rights and Protection of Minorities

This handbook was created by the **Místní místním** (Locals for Locals) collective with the help of the organization **In IUSTITIA**. The project was also supported by **Nadace Via** (The Via Foundation) and **T-Mobile**. Many thanks!

We are grateful for the intersectoral cooperation and involvement of non-profit organizations and the Government Office of the Czech Republic. Likewise, we consider the participation of people with experience of homelessness and people from Ukraine living in the Czech Republic to be equally important. We would like to take this opportunity to thank everyone who contributed to the development of this handbook, added their comments, or shared their experiences. Without all of you, this handbook could not have been created.

Special thanks go to **Dušan Vaněk** from In IUSTITIA for his methodological support and expert additions to the content, and to **Jaroslava Zimulová**, a volunteer at Místní místním, for her valuable comments and insights. We would also like to thank the Government Office of the Czech Republic, especially **Viktor Kunderák**, Director of Human Rights and Protection of Minorities at the Office of the Czech Government, for his suggestions, and **Klára Šimáčková Laurenčíková**, Government Commissioner for Human Rights, for her support on this topic and her introductory remarks. We are thankful to **Venetia Dunlop**, **Said Rodriguez**, **Ivan Shkurat** and **Alena Onyšchenko** who helped us with translations and editing for the English and Ukrainian versions. We also thank **Adéla Gajdicová** who edited and proofread the Czech part of the text and **Nikola Doubková** for

her comments and feedback throughout the process. **Jozef Čižmár** was responsible for the graphic design and typesetting. Last but not least, we would like to thank the author **collective of Místní místním: Ester Pacltová, Andrej Doubek and Ivan Shkurat**.

We would like to express our sincere gratitude to everyone who contributed to the creation of this handbook in any way!

Definition

What is bias-motivated violence?

Bias-motivated violence (also hate crime) is an attack on a person because they are considered to be a member of a particular social group. It is not about what the victim has done, but about who they are.

People become victims of bias-motivated violence because of their skin color, nationality, religion, sex, sexual orientation, gender identity, disability, or simply because they are without a home or for several reasons at once. Bias-motivated violence takes many forms: from verbal abuse and threats to property damage and physical attacks. It is not about hatred towards a specific person, but about the attacker's deeply rooted prejudices against an entire group. Such behavior can be a criminal offense and can always be reported.

1. How to understand bias-motivated violence

It is not discrimination, and it is not “just” violence. Bias-motivated violence is recognized as something more serious because someone is attacking you because of who you are. The attacker chooses the victim because they consider them to be “different”, whether in terms of language, nationality, religion, appearance, or other characteristics. Bias-motivated violence can potentially affect any of us. That is why it is important to understand **what bias-motivated violence is**, how to recognize it, and what its effects are. In the following chapters, you will learn what you can do yourself and **where to turn for help** and support.

How do experts define bias-motivated violence?

- Bias-motivated violence is any act or expression that aims to harm the victim and is motivated by the attacker’s prejudice against some personal characteristic of the victim.
- Personal characteristics can include skin color, nationality, sexual orientation, sex, gender, religion, but also belonging to a subculture or social status (e.g., being homeless), health status or disability, age, and other characteristics.
- The attacker does not choose their victims randomly or because of the victim’s behavior, but precisely because of their (real or perceived) affiliation with a group towards which the attacker holds prejudices.
- In the Czech Republic, the most vulnerable groups currently include Roma and Ukrainians, LGBTQ+ people, people without homes and people with disabilities.

In IUSTITIA, 2025

In IUSTITIA

Why is it important to recognize bias-motivated violence?

Bias-motivated violence not only affects individuals but society as a whole. In addition to the reasons described above, it can also arise on the basis of completely common human characteristics that naturally associate us with some minority (e.g., height or hair color). Bias-motivated violence can affect any of us. If we ignore it, it will escalate, so it is essential to address the issues associated with it.

It is important to emphasize that bias-motivated violence affects each and every one of us not least because the attacker does not necessarily care whether the victim actually belongs to the minority or a certain group or if it only seems that way. Sometimes the attacker may have misconceptions about the individual and their affiliation with a particular group. Even if, for example, the victim does not consider themselves to be LGBTQ+, they may be attacked for homophobic or transphobic reasons. Simply because of who they seem to be and how they look in the eyes of the attacker, and the prejudices the attacker associates with them.

It is often unimaginable what bias-motivated violence does to a person from a social perspective. There is a barrier to talking about it (with family or loved ones), or, conversely, a need to talk about it constantly. Social relationships are often disrupted after such an attack. The experience can lead to PTSD (post-traumatic stress disorder) or the development of stress and trauma-related symptoms. In individuals, bias-motivated violence deepens what is known as minority stress, which is the pressure and long-term psychological tension experienced by people from minority and marginalized groups. Attacks tend to be brutal, hurtful, and dehumanizing, which naturally incites and spreads fear among other members of the group to which the victim belongs.

Example

“They attacked me because I’m trans.” – This creates a feeling among other people that: “ This could happen to me too.”

What forms does bias-motivated take?

Each form of bias-motivated violence has a different effect, and each is serious. Many are interrelated, but they can basically be divided into:

- **verbal** – threats, insults, ridicule, etc.
- **physical** – intimidation, assault, beating, attacks with weapons, etc.
- **psychological** – intimidation, blackmail, psychological abuse, bullying, etc.
- **sexual** – assault, coercion, exposure to unpleasant situations, etc.

Other common and equally serious forms of bias-motivated violence include, for example:

- **attacks on property** – property of specific individuals, destruction of memorial sites, vandalism of religious symbols, etc.
- **attacks in the online space** – hate speech, cyberbullying, etc.
- **denial of historical hate crimes** – e.g., the Holocaust
- **defamation or incitement to hatred**
- **extreme manifestations** – e.g., terrorist attacks

Verbal attacks are often trivialized. These attacks are intended to humiliate the victim, devalue their worth, culture, community, language, etc.

Physical attacks are often carried out in a brutal or torturous manner. They have far-reaching impacts in all spheres of life (school, work, housing).

Example

An unknown man physically assaulted a woman from Ukraine because he heard her speaking her native language. The man was charged with violence against a group of people and against an individual and placed in custody (iDnes, June 2025).

Psychological violence is often underestimated by helping professions and people close to the victim. Long-lasting attacks, however, lead to a decrease in the self-esteem of the victims and to severe psychological and psychosomatic problems. Psychological violence can escalate and even result in physical assault. Psychological and sexual violence are often committed by people close to the victim.

Sexual assaults differ from physical violence in both the manner in which they are carried out and their impact on the victim. They do not always involve physical violence. They can, for example, involve masturbation in front of the victim. Typically, these sexual assaults are not motivated by sexual satisfaction but aim to humiliate the victim and attack them in the most sensitive place. A specific phenomenon is sexualized violence against LGBTQ+ people. However, people of Ukrainian nationality, people with disabilities, and people experiencing homelessness also face bias-motivated sexual assaults.

Attacks on property motivated by prejudice are often not perceived by the police as bias-motivated violence or hate crimes. Yet the damage caused by an attack on their property can cause victims to lose their homes, income, or sense of security. Attacks on property can also affect people who try to support minorities threatened by bias-motivated violence.

Example

A feminist and human rights bookstore in Prague, which also supports people without homes, has long been the target of vandalism, attacks on property, and hate speech directed at their business. Among other things, the attackers burned and stole flags, wrote anonymous negative reviews, broke windows, and threw bricks at the windows (Parlamentní listy, 2024).

Attacks in the online space can take many forms, from offensive comments on social networks to threats or the publication of inappropriate photographs to hate speech.

Definition

Hate Speech

Spoken, written, and visual expressions that publicly attack people because of their real or perceived characteristics such as ethnicity, skin color, religion, language, nationality, age, health status, sex, gender identity, or sexual orientation. It can incite violence or hatred, spread prejudice, and insult or humiliate. It can be found in speech, written texts, posters, music, on the internet, or on social media. In the Czech Republic and the EU, some forms of hate speech are criminal offenses. Hate speech in the online space requires additional processes and measures related to regulation, as well as new ways of combating it.

What does bias-motivated violence look like?

- an attack is directed at a victim simply because they have a visible (often minority) difference
- insults and name-calling because of origin, faith, orientation, or health or social disadvantage
- the attacker differs from the victim in some obvious personal characteristic
- attacks on others because of how they look, who they are with, or how they speak
- the attacks are not preceded by any personal disputes or arguments – there is no other conceivable motive
- in common disputes (e.g., between neighbors), the reaction is disproportionate to the situation
- threats such as, “people like you have no place here”

“Every person has different identities that together make up their personality. Identity is often related to belonging to a group, e.g., based on nationality, sexual orientation, or social status. You can recognize bias-motivated violence mainly by the fact that the attack or insult is aimed at who you are – for example, because of your sexual orientation or faith. This is not just a normal conflict, but a targeted expression of

hatred towards the group to which you belong. How you feel about it is important. If you feel that someone is attacking you because of who you are, then it is probably bias-motivated violence.”

Ivan Shkurat, Místní místním

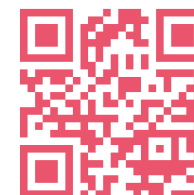
What is the difference between bias-motivated violence and discrimination?

Both are motivated by prejudice. While bias-motivated violence involves violent acts, discrimination manifests itself in the denial of rights or unequal treatment.

- **Bias-motivated violence** – If it involves violence or threats, call the police. It is a matter of criminal law.
- **Discrimination** – Unlawful conduct that is not covered by criminal law, but by anti-discrimination law. It manifests itself as unequal treatment in everyday situations, such as when looking for work, housing, or using services.

What can you do if you are a victim of discrimination?

- file a complaint with the Public Defender of Rights
- ask for help from a legal advice center
- file a complaint with the relevant institution – for example, the labor inspectorate in the case of employment
- defend yourself in court by filing an anti-discrimination lawsuit

The Public Defender of Rights

2. What to do if...

What to do if you encounter bias-motivated violence? **If you witness** violence or harassment, it is important not to stay indifferent and to try to intervene. Of course, you should do so with regard to your own safety and abilities. Harassment and violence are never okay. By speaking up, you show people around you that they will find support against harassment and violence. This will make our neighborhoods safer. **If you become a victim** of bias-motivated violence, you can always report the incident to In IUSTITIA, whether you want to use their services, seek one-time counseling, or just want to have the attack recorded in their database. If you are unsure whether to report the incident to the police, seek advice from the organization. In this chapter, you will find more specific tips and examples of how to act.

What to do if you witness bias-motivated violence?

Safety comes first. Assess the situation and ensure your own safety, make sure you know how to safely leave if necessary, and distance yourself from the attacker. **Are these insults or threats?** You can stand up for the victim or record the situation, for example on video. This may deter the attacker and also provide the victim with evidence. **Is it a threat to health?** Call for help, involve someone nearby, or call the police. **Are you out of danger?** Help the victim – calming them down or providing physical support will be appropriate. **What next?** Help them find further assistance or report the attack. Bias-motivated attacks can cause trauma to victims. It is important not to downplay the act and to help find follow-up assistance. Non-profit organizations can support victims in many areas, including advising them on whether to report the act to the police.

What are victims of bias-motivated violence entitled to?

Victims of bias-motivated violence are entitled by law to **free legal aid, psychological support, and social counseling** (OBSE – Hate Crime Report, 2023). Czech, Ukrainian and Russian speakers can visit www.bezpecnovcr.cz where they will find all the information they need and how to report attacks.

In IUSTITIA – bezpecnovcr.cz
(Bias-motivated violence, information in Czech, Ukrainian and Russian)

What to do if you are attacked?

First of all, it is important to say that no one should be attacked for who they are. If this has happened to you, we are sorry. We hope that our tips will help you deal with the effects of bias-motivated violence.

- 1 Safety and distance** – If someone attacks you, either verbally or physically, try to distance yourself from the attacker. If possible, leave the situation. If the danger persists, find a public place (such as a store or café) and ask a specific person for help. If possible, document the attack or its effects. In an online environment, you can also report the incident (e.g., to the platform administrator) and block the attacker.
- 2 Emergency assistance** – If you are in immediate physical danger, do not hesitate to call the police (in the Czech Republic, the number is 158 or 112).
- 3 Support in the aftermath** – The consequences can be both physical and psychological. In some cases, legal support and compensation are necessary. You can contact non-profit organizations and ask for support. You can report the crime to the police or, if you prefer, you can report it only to the non-profit organization In IUSTITIA. If you are unsure, In IUSTITIA can advise you. For more information, see **Chapter 5: Where to turn for help.**

You do not have to decide right away. We recommend sharing what happened with someone close to you. Don't go through this alone!

What happens after reporting a bias-motivated violence?

If you report the act to the police, they will initiate criminal proceedings (the report cannot be withdrawn!). First, the police investigate what happened, whether the act under investigation is a criminal offense, and who committed it. At this stage, the police collect and evaluate evidence and witness statements. Once the police have sufficient information, they will charge a specific suspect (or suspects) and begin criminal proceedings against them. During the criminal proceedings, the police will gather additional evidence and interview witnesses, the accused, and the victims. Once the police have no doubt about who committed what and to whom, they forward the file to the public prosecutor's office. The public prosecutor's office then files an indictment. The case is then referred to the court, which decides on the guilt and punishment of the perpetrator and the compensation for damage and non-pecuniary harm that the attacker must pay to the victim, either by means of a criminal order or in a main hearing.

The process of reporting a crime is not easy and can be lengthy. Consult with non-profit organizations that offer legal assistance on whether and how to report the attack to the police. You can **always contact the organization In IUSTITIA**.

In IUSTITIA – Report Form

In IUSTITIA will advise you on how to report an attack to the police. It is worth communicating with them even if you do not want to report the attack to the police. They can provide you with support, and you can help other victims, too. In IUSTITIA will record your case, including the reason why you were attacked. Documenting cases of bias-motivated violence is crucial for achieving change and creating support for other victims. It is important to communicate that attacks also happen to groups that have previously been overlooked. More in **Chapter 3: Groups at long-term risk of bias-motivated violence**.

Specific manifestations of bias-motivated violence can be:

- **a criminal offense** – handled by the police, the public prosecutor's office and the court
- **a misdemeanor** – handled by the relevant municipal or city authority or district office
- **an act that is not punishable by law** – for example, derogatory remarks may not always be punishable

This distinction is not easy for those who are not legal experts. At the same time, victims of legally unenforceable attacks can experience serious consequences and deserve help and support. In any case, it is advisable to **contact the specialized counseling center** In IUSTITIA.

Example

When justice and support succeed

Example 1: The field team of the Justyna counseling center (In IUSTITIA) learned about a brutal attack on two men experiencing homelessness. Due to serious injuries, they secured medical treatment, rehabilitation, and legal support for one of them. They accompanied the one who accepted help to police interviews and court hearings. They helped him obtain state financial support for victims of crime. They also provided him with a tent, sleeping bag, and phone to help him cope with life on the streets. After two years, the attackers were convicted, and the man without a home received financial compensation for the harm caused.

Example 2: A woman from Ukraine working as a nurse in the Czech Republic repeatedly experienced insults and intimidation at work because of her origin. Her employer did not help her, so she turned to the Justyna Counseling Center (run by In IUSTITIA). The center provided her with legal assistance and therapy in Ukrainian. Together, they also created a safety plan. A practical guide on how to proceed in crisis situations, protect her personal data, and exercise her rights so that she would feel safer at home, at work and in public. In IUSTITIA also helped the woman file a report of the offense. The attacker was fined and had to apologize. The woman eventually found a new job where she feels safe and respected. She still encounters microaggressions because of her origin, but she is able to deal with them.

Why is it important to report such acts?

- victims need help to obtain social, legal, and psychological support
- data helps reveal how serious the problem is and enables change
- together, we can push for better protection for victims and systemic solutions that improve prevention and protection of vulnerable groups against bias-motivated violence

Definition

What is the bystander effect?

The bystander effect is one of the reasons why it is difficult to help someone in need. It is a phenomenon where the willingness to help is reduced when there are more people present. Research has shown that even in an emergency situation, bystanders often do not provide assistance if other witnesses are present.

So do not be afraid to be the one who helps. Whether you are alone or there are other people around. When you intervene, you not only mitigate the impact of the attack or harassment, but you also help the person cope with the consequences. Intervening means that, thanks to you, such attacks do not become normalized.

Example

A tram driver verbally attacked Ukrainian passengers because of their origin. None of those present intervened.

How to break the bystander effect?

The 5D method is one way you can support someone who is being harassed. Every situation is unique and requires a different approach:

- 1 **Distract** – Interrupt the attack by discreetly diverting attention, asking for directions, spilling a drink or steering the conversation elsewhere. Focus on the person being attacked. Do not discuss the harassment; instead, offer a topic that is completely unrelated to the situation.
- 2 **Delegate** – Ask a third party for help in stopping the harassment, such as someone nearby or an authority figure (driver, teacher). Clearly state what is happening and how they should help.
- 3 **Document** – Make an audiovisual recording or take notes about the situation, but only if the victim is safe and receiving help. Always ask the victim what to do with the recording. Do not distribute it anywhere without their consent.
- 4 **Delay** – If you cannot intervene right away, approach the victim immediately after the incident. Ask if they are okay, offer support, accompaniment, or help with reporting the incident. You can also provide contact details for someone who can offer further assistance or pass on the recording if the victim desires.
- 5 **Direct** – If the immediate danger has passed and there is no risk of escalation, directly address the attacker's inappropriate behavior and ask them to stop. Speak in a short and clear manner (e.g., "Leave them alone"). Focus on supporting the victim, not arguing with the attacker.

We are keeping our fingers crossed for you!

Right To Be – Bystander Effect & 5D

3. Groups at long-term risk of bias-motivated violence

We do not want to claim that there is one group of people that is most at risk. However, some people are exposed to bias-motivated violence over a long period of time, or their other disadvantages lead to a greater risk of experiencing violence. Here, we focus mainly on the situation of **people without homes** and **people from Ukraine living in Czechia**, who are often not mentioned in this context. Before we focus on them, we will also present several statistics on other groups that are at long-term risk.

In 2024, people were most frequently attacked because of their ethnicity (Roma), nationality (Ukrainians), sexual orientation (LGBTQ+ people), gender (women), or disability (In IUSTITIA, 2024).

During their lifetime, 55% of **LGBTQ+ people** have encountered some form of verbal, physical, or sexual violence because of their sexual orientation. Among **people with disabilities**, 58% have been victims of bias-motivated violence (Výzkum veřejného ochrání práv, 2019).

We generally consider those who do not have access to information and the ability to address violence to be significantly vulnerable groups. These people have even more difficult access to justice. People without homes and those in need lack sufficient financial resources or capacity. Foreigners encounter language barriers. People with multiple disadvantages, such as homeless Roma women, face several obstacles at once. What all these people first need is free, easily accessible and understandable information in their own language.

In this chapter, which deals with groups that are at long-term risk of bias-motivated violence, we will focus specifically on the situation of people without homes and people from Ukraine living in Czechia. In many ways, these groups overlap; even among people from Ukraine, we find people in housing distress or even homelessness. When it comes to people without homes and those in need, we want to fill a gap that is not talked about and emphasize that they, too, have a right to information and justice.

Definition

What is an intersectional disadvantage?

Intersectional disadvantage (also known as multiple disadvantage or intersectionality) means that a person experiences several forms of disadvantage at once.

For example, an LGBTQ+ person who is homeless, or a foreigner with a disability. Such combinations worsen access to services, employment, or housing. Multiple disadvantages increase the risk of discrimination and deepen social exclusion. Intersectionally disadvantaged people may also encounter bias-motivated violence more often.

Bias-motivated violence and people without homes

This topic is rarely discussed in general. It is rarely talked about in depth in society. The issue of homelessness and violence is not a pressing concern for society, and therefore, there are no people or institutions that would address it systematically. We often do not even know what people without homes actually experience and what needs to be changed. People without homes and those in need do not have the opportunity to raise their voices, but that does not mean that their experiences can be ignored. Even a person in need is still a human being and deserves the same dignified treatment, support, and justice as anyone else.

What are the challenges we face in dealing with homelessness and bias-motivated violence?

We see three challenges or obstacles that make it difficult for people without homes to face bias-motivated violence:

The first obstacle is the **lack of reported incidents**. People without homes often encounter physical or psychological violence (Hradecký, 2006). We often learn about attacks on them from the media. These are situations where someone has attacked a person simply because they are homeless, for example, beating them up. These attacks are often very brutal and are rarely reported. They are even less likely to be dealt with as bias-motivated violence. Some may argue that violence on the streets is

common. Others may say that it is impossible to distinguish whether it was bias-motivated violence. Bias-motivated violence against people without homes tends to be overlooked and downplayed. From the experience of many aid organizations and people without homes themselves, we know that these acts occur, but as is often the case with the homeless population, we lack sufficient data to substantiate this. We need to open up this topic and first acknowledge that bias-motivated violence against people experiencing homelessness does occur. Every report and every resolution of the situation with dignity and seriousness is important.

“The position of people who are primarily dealing with fundamental existential problems related to their precarious housing situation is very weak, both in relation to attackers and public authorities.”

In IUSTITIA, 2016

This is related to the second obstacle – **the difficulty of defending oneself**. In general, people experiencing social exclusion and housing insecurity have more difficult access to justice and, given their existential crisis, also have less opportunity to defend themselves. They do not have sufficient information about their rights or support, and, last but not least, they lack the strength and finances to deal with the problem of violence. Bad experiences and distrust of the state administration and the police also play a role. Our society generally does not take much interest in this target group and rarely emphasizes that people without homes and those in need also have the right to justice and dignified treatment. This, too, needs to be improved. All these aspects together mean that people experiencing homelessness often do not (or cannot) seek help. Whether it is assistance from state authorities or non-profit organizations in cases of bias-motivated violence. It therefore makes a lot of sense to support people in need in their fight for their rights. It is possible to give them this handbook or put them in touch with a non-profit organization such as In IUSTITIA, which can help.

„Because we are homeless, we experienced bias-motivated violence directly from the police. We dealt with it with In IUSTITIA and they helped us stop it.”

Woman experiencing homelessness, volunteer of Místní místním

The third challenge is **systemic**. The fact that it is difficult to address bias-motivated violence against people without homes and those in need is a systemic problem. A problem in legislation. What is it about? For 15 years, professional organizations such as In IUSTITIA have been pointing out that protection against bias-motivated violence is not the same for everyone. The law automatically imposed higher penalties on attackers in cases of bias-motivated violence, but only for certain acts. If, for example, the reason for the attack was the victim's religion or political beliefs, the attacker received a higher penalty. However, attacks on people because of their health disability, sexual orientation, or social status (such as homelessness) were not treated as more serious. It can therefore be said that the law was not protecting equally certain groups of people – their protection was lower. The good news is that in 2025, an amendment to the law was passed (more at www.chybavzakone.cz). From the beginning of 2026, the law will protect everyone without distinction, including people without homes and people with disabilities. All victims of bias-motivated violence now have the right to equal protection. Now we need to put these changes into practice. You can help with this, especially for people from vulnerable groups. You can spread the word about the change. If someone in your community has been a victim, you can help them report the crime (for example, to In IUSTITIA). Bias-motivated violence should be addressed with special attention, regardless of who it affects.

In IUSTITIA – chybavzakone.cz (Error in the Law)

„Compared to other vulnerable groups, people without homes are not adequately protected by law.”

Dušan Vaněk, In IUSTITIA

Bias-motivated violence and people from Ukraine living in the Czech Republic

We are writing about people from Ukraine here primarily because many of those living in the Czech Republic find themselves in need or homeless. Although this is rarely discussed, they are exposed to multiple disadvantages and are at even greater risk of experiencing bias-motivated violence. For people from Ukraine in the Czech Republic, bias-motivated violence is one of the consequences of the context and risks they experience in the Czech Republic. According to the Místním místním's report (2023), in the first half of 2023, over 30,000 people from Ukraine turned to social organizations helping people in need and experiencing homelessness in Prague for assistance. Although further data is lacking, we know from practice and feedback from professional organizations that there are people from Ukraine living in Czechia who find themselves in a situation of hidden or even obvious homelessness. This increases the risk of them becoming victims of violence or bias-motivated violence.

Místní místním – Zpráva o situaci lidí z Ukrajiny v kontextu bezdomovectví, 2023 (Report on the Situation of People from Ukraine in the Context of Homelessness)

Example

The housing crisis in Czechia also affects people from Ukraine. Shelters and hostels are hopelessly full in many cities in the Czech Republic. Information about poverty trafficking is also widely known, such as the case of TVW Tower in Prague in 2025 (Deník Referendum, 2025).

The integration of people from Ukraine in the Czech Republic is certainly not perfect. However, what will help is having information available for people from Ukraine in their own language. This includes, above all, information about their rights and places where they can turn to for free help.

Another significant factor that makes people from Ukraine a vulnerable group is that the **Czech Republic is generally not a country that welcomes foreigners with open arms**. What is the context of this approach? A brief look at the statistics will help clarify this.

In 2025, 69% of Czechs believed that there were too many foreigners working in the Czech Republic. Half of the people in the Czech Republic even perceived them as a threat. Why such hostility? Statistical data provides a relatively clear explanation. Negative attitudes towards foreigners are strongly linked to economic developments and rising unemployment, and they also reflect these. An example is the global economic crisis in 2008, when attitudes towards foreigners were most negative. At that time, as many as 75% of Czechs believed that “employing foreigners takes jobs away from Czech people”. The economic downturn in the following years went hand in hand with unemployment. In 2025, less than half of the population shared this opinion. Here, too, the hostility of Czechs again reflected a slight increase in unemployment. However, on closer inspection, 54% of people in the Czech Republic realize that employing foreigners solves the shortage of labor in certain professions (STEM, 2025).

The wave of blame for the economic situation in the Czech Republic logically fell on the largest minority: people from Ukraine. After a phase of solidarity at the beginning of the invasion of Ukraine in 2022, opinions on support for people from Ukraine began to diverge. Social networks, the media, and political representation have a strong positive and negative influence on attitudes toward people from Ukraine. The truth is, however, that the most frequent online attacks (hate speech) were found to be directed at people from Ukraine (IPSOS, 2025). Inaction or normalization of verbal and other attacks is a common problem, but we should never accept them. The first step is to recognize that the problem exists, and the next is to try to promote support at least in our own surroundings. Of course, we also need greater systemic prevention.

“Hateful attacks against the Ukrainian and Russian communities are not isolated incidents, but part of a broader problem. The Czech state must strengthen the protection of victims and ensure sufficient funding for organizations that help them.”

Klára Kalibová, Director of In IUSTITIA

Ultimately, **attacks against people from Ukraine in the Czech Republic** are a **growing reality**. According to data from In IUSTITIA, the number of bias-motivated attacks against people from Ukraine in the Czech Republic increased sixfold between the start of the invasion in 2022 and 2024. The most common form of attack was verbal abuse, while 41% of attacks involved physical violence – the second most common form. The third most common type of violence was intimidation and threats. The attacks most often took place in public spaces and online. The victims were of various ages, including children. People from Ukraine often encounter trivialization by institutions and are afraid to report incidents (In IUSTITIA, 2025).

A common misconception is that bias-motivated violence is only a matter of right-wing extremism. According to the data, far-right supporters were only rarely among those attacking people from Ukraine, accounting for only 6%. The data also show that most attackers (up to 65%) were individuals with no ties to extremist and far-right movements, rather than groups (In IUSTITIA, 2025).

With regard to people from Ukraine, we consider it important to issue this joint statement on behalf of ourselves and the organization In IUSTITIA. Ethnically motivated bias-motivated attacks threaten the rights of people from vulnerable groups, especially people fleeing Ukraine. These attacks fundamentally and seriously undermine the principles and values to which the Czech state and democratic civil society adhere.

We are convinced that in order to contribute to the protection of people from Ukraine, we must first make information available to them. At the same time, it is necessary to challenge stereotypes about the situation of people from Ukraine and dispel the myths that prevail in society. The state should also play its part here by supplementing surveys and monitoring the situation of people from Ukraine who are victims of bias-motivated violence. Last but not least, the state should also ensure effective support for the rights of victims, especially those of Ukrainian nationality.

"I often hear the opinion that Ukrainians are taking jobs away from locals. In reality, Ukrainians often do jobs that locals are unwilling or unable to do, such as in construction, agriculture, or services. They often contribute to the development of the local economy, even when they are doing lower-level jobs. Another common prejudice is that Ukrainians in the Czech Republic only receive benefits. However, this myth is not true. Ukrainians actively contribute to the Czech system, not only through taxes but also through social contributions, which many of them pay. According to the latest statistics, Ukrainians in the Czech Republic pay more in taxes than they receive in social benefits."

Diana Harnyk, Místní místním

"In our society, there are groups that have long faced prejudicial violence as a result of the unintegrated historical development of the majority society's struggle with these groups (e.g., Roma, to a certain extent Jews), as well as groups that were invisible in the past and are now undergoing a process of equalization (e.g., LGBT+ people), and also groups of people who face bias-motivated violence as a result of some current social/political events (currently Ukrainians, until recently Muslims, Arabs, etc.). Finally, as a majority society, we have not yet noticed that we are denying certain groups their rights, marginalizing them and thus creating fertile ground for the development of bias-motivated violence (people without homes, people with disabilities, etc.)."

Dušan Vaněk, In IUSTITIA

4. Practice – findings from the field

Given the lack of large-scale research, we often have to make do with what is available. This involves foreign surveys, individual reports, and expert opinions. We consider it important to present smaller surveys directly from practice and from our localities as well. They help us obtain data where larger studies are lacking and document the experiences of target groups that are often forgotten.

For this reason, we conducted a small survey on bias-motivated violence in 2024 and 2025. We also devoted the same attention to education, workshops, and interviews on bias-motivated violence in Prague.

These activities helped us clarify important context related to vulnerable groups of people and the topic of bias-motivated violence. We therefore present several findings from interviews and questionnaires conducted with people in need and among the general public.

Findings from the field

Together with In IUSTITIA, we met around 40 people experiencing homelessness on the streets of Prague during three field visits. Of these, 75% were Czechs, 15% were Ukrainian, and 10% were Slovak or Vietnamese.

We found that:

- **85% of them experienced some form of violence**
- **50% of them were victims of theft**

The frequency of attacks on people without homes is enormous. It is clear that this is a group that is highly vulnerable to all forms of violence, including bias-motivated. The percentages of nationalities listed above are derived from the limited number of people we met, but according to estimates by Místní místním, they may approximately correspond to the reality of the whole. Most people experiencing homelessness in Czechia are of Czech nationality. People from Ukraine, Slovakia, and Vietnam also

form a large group. Other nationalities are less represented. However, it is not possible to say this with certainty because no major survey has yet been conducted on the nationalities of people without homes.

What does this mean in practice

- **Reporting?** Most people without homes do not report attacks or verbal abuse at all. The most common reason is that they do not believe anyone will help them. Bias-motivated attacks on people experiencing homelessness rarely reach the police through reports made by the victims themselves. More often, they are reported by someone else, or the police learn about the case by chance.
- **Dealing with attacks?** Many people without homes do not want to or do not have the strength to deal with attacks legally, nor do they plan to seek compensation, because they have experience or believe that the police will not deal with them. The reason is that they are forced to deal with everyday existential problems as a priority. Distrust of the police and courts, often based on personal or second-hand negative experiences, also plays a role.
- **Seeking support?** People without homes often do not know who to turn to when they experience bias-motivated violence and often have no way of seeking help. It should be noted that people without homes very often do not perceive the problem of bias-motivated violence as serious. For them, it has become a habit.

Society only learns about a small percentage of cases of bias-motivated violence against people in need, regardless of nationality. We usually only know about the most serious cases. Another problem is the normalization of this violence, as if it were something common. People in need then internalize the same narrative. Until 2025, the lack of legal support for people without homes in cases of bias-motivated violence was also a stumbling block. However, this should change from 2026 onwards (see **Chapter 3: Groups at long-term risk of bias-motivated violence**). Our goal is to advance a change in the perception of people experiencing homelessness and people in need and to communicate that people in need also have the right to dignified and equal support.

“Most people without homes don’t really notice bias-motivated violence because it happens to them so often. For example, workers at the Main Railway Station throw a man out of public spaces and swear at him. A homeless man who is Roma, for example, said that he no longer notices it because it happens to him every day. He didn’t want to talk about physical violence.”

Ivan Shkurat, Místní místním

“Such behavior leaves lasting psychological scars on a person, and then prejudice spreads because the affected person subsequently views every similar situation through the lens of this experience.”

A woman experiencing homelessness

Findings from interviews and questionnaires

We conducted a questionnaire survey on bias-motivated violence, to which 25 people responded. Although this is not a representative survey, and such a survey would definitely be needed, the results show several clear patterns.

- **85%** of respondents **personally encountered bias-motivated violence** – either as a victim or a witness
- **90%** of all respondents **perceived it as a serious social problem**

It is clear that when a person personally encounters bias-motivated violence, they strongly perceive its seriousness and negative impacts. That is why it is important to inform people about what bias-motivated violence is, how to defend themselves against it, and to highlight what needs to change in this area to support all groups of people.

We consider it a significant finding that many people do not know what bias-motivated violence is. They cannot name it and therefore often do not know that they are victims or witnesses. A major challenge that subsequently emerges in reality is the contradictory perception of bias-motivated violence. People considered it a serious problem, yet they were reluctant to report incidents or did not know where to turn for help. This points not only to the lack of prevention and low trust in institutions, but also to a lack of awareness of the possibilities for defense and assistance.

5. Where to turn for help

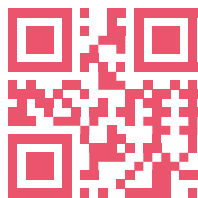
In IUSTITIA is a non-profit organization in the Czech Republic that has long focused on helping victims of bias-motivated violence. Bílý kruh bezpečí (BKB) provides assistance to all victims of crime, including those motivated by hatred.

You can find out what they can help with and how to contact them here:

Bílý kruh bezpečí (BKB, White Circle of Safety)

Offers assistance to all victims of crime, including hate crimes (legal information, psychological and social counseling, practical advice, and information).

- a network of 13 services, including branches in 9 regions
- 116 006 helpline – Helpline for victims of crime and domestic violence (24/7, free, confidential assistance)

Bílý kruh bezpečí
(BKB, White Circle of Safety)

In IUSTITIA

In IUSTITIA helps people who have experienced bias-motivated violence to cope with its consequences and defend their rights. It offers social, legal, and psychological counseling and therapy, as well as legal representation. All services are free of charge and available throughout the criminal proceedings. Services are also provided anonymously, in Czech, English, Ukrainian, and Russian. If necessary, interpretation into other languages can be arranged.

Services are provided on an outpatient basis at two brick-and-mortar branches (Prague, Brno), or in the field anywhere in the Czech Republic according to the needs of clients. The counseling center can be contacted via the telephone lines and e-mails listed below or via the web form www.in-ius.cz/formular (see below), where incidents of bias-motivated violence can also be reported anonymously.

In IUSTITIA – Report Form

In IUSTITIA can provide you with the following services throughout the Czech Republic:

- professional social counseling, crisis intervention
- legal information, explanation of rights during proceedings
- assistance with preparing documents
- accompaniment to government offices, the police, the court, or a doctor
- advice on safety
- representation by a lawyer
- psychological support and therapy

In IUSTITIA

Opening hours and contacts

Throughout the Czech Republic

Monday – Friday 9 a.m. – 5 p.m.

Toll-free number: 800 922 922

Email: poradna@in-ius.cz

Poradna Justýna Praha (Justýna Prague Counseling Center)

Eliášova 28, Prague 6

Tel. +420 773 177 636

Poradna Justýna Brno (Justýna Brno Counseling Center)

Malinovského náměstí 4, Brno

Tel. +420 773 177 104

Email: poradna.brno@in-ius.cz

In IUSTITIA

6. And what about all this?

Bias-motivated violence is a complex issue, and we hope we have shed at least some light on it. It is important to stand up against bias-motivated violence because the fight against prejudice and intolerance is a manifestation of a civil society in which everyone can feel safe.

What needs to be worked on? First and foremost, we need to strengthen the prevention of hate violence and the protection of vulnerable groups and victims. It is also necessary to facilitate access to legal and social assistance for victims, especially long-term vulnerable groups. We also cannot do without educating institutions, the police, and all of us on the topic of hate violence.

The positive news is that the topic of prejudicial violence at the institutional level is gradually being deepened and developed. An example is the already mentioned criminal law amendment, which aims to provide more effective protection against pre-trial violence to a wider group of victims. Another important step is the *Strategická doporučení k řešení předsudečného násilí a nenávislných projevů* (Strategic Recommendations for a Comprehensive Solution to the Problem of Bias-Motivated Violence and Hate Speech) of the Government Commissioner for Human Rights. The recommendations should serve as a guide for state authorities to implement this change.

How can individuals help

What can each of us do to reduce bias-motivated violence in our society?

- 1 Do not trivialize or escalate bias-motivated violence** – whether it occurs in public spaces, in the workplace, or on the internet. Provide victims with support, psychological or legal counseling, and time to recover. Take an interest in prevention in the workplace.
- 2 Educate yourself and share information about help** – for example, through this guide or by sharing contacts for further support.
- 3 Stand up for others** – when you see someone being threatened or attacked, be the one to help. Whether it is bias-motivated or other violence.

- 4 **Report bias-motivated violence** – to the police or non-profit organizations that provide assistance. This is crucial for recognizing attacks on often neglected groups, recording their numbers, preventing them, and also creating pressure for systemic change.
- 5 **Understand the context** – issues such as bias-motivated violence require data, research, and sometimes systemic change to ensure that everyone's rights are truly equal. Often, people are needed to draw attention to these necessary changes while considering all groups. If you wish, you can support organizations that strive for change for the better for everyone.

To everyone who has read this far, thank you for caring about vulnerable groups. Thanks to you, this human rights issue is gaining importance and the protection for victims, including people in need, is being strengthened. Your interest contributes to supporting everyone and reducing prejudicial violence in our society.

Místní místním

наси́льство на основі упереджень у Чеській Республіці

посібник

Зміст

Вступ: Чому варто боротися з насильством на ґрунті упереджень	76
1. Як розпізнати насильство на ґрунті упереджень	80
2. Що робити, якщо...	87
3. Групи, які тривалий час перебувають під загрозою насильства на ґрунті упереджень	94
4. Як це є на практиці – результати з досліджень	103
5. Куди звернутися за допомогою	107
6. І що з цим усім робити?	110
Список використаних джерел	112
Českou verzi najdete na straně	4
English version to be found on page	38

Вступ: Чому варто боротися з насильством на ґрунті упереджень

Можливо, ви ніколи не чули про насильство на ґрунті упереджень або це не було для вас актуальною темою. На жаль, насильство на ґрунті упереджень стає все більш поширеним як у Чехії, так і в інших частинах Європи. Можливо, ви часто не розпізнаєте його, оскільки ніхто чітко не пояснює, про що йдеться. Фактом є те, що щороку тисячі людей стають жертвами насильницьких випадків нетерпимості (ОБСЄ, 2009). Серед іншого, вони зазнають образ, погроз та нападів через свою приналежність до певної групи. У випадках насильства на основі упереджень найчастішою причиною нападу є певна спільна характеристика, наприклад, мова або національність.

Насильство на основі упереджень є серйозною проблемою в Чехії, незалежно від того, чи про це говорять, чи ні. Між 2019 і 2023 роками кількість зареєстрованих випадків насильства на основі упереджень у Чехії зросла більш ніж удвічі (ОБСЄ, 2025). За 2024 рік організація In IUSTITIA зафіксувала загалом 350 випадків насильства на основі упереджень. Крім того, багато нападів залишаються незареєстрованими – згідно з дослідженням **«Бути ЛГБТ+ в Чехії»**, до 91 % жертв інцидентів, під час яких вони були атаковані через свою сексуальну орієнтацію, нікому про це не повідомили (Офіс омбудсмена, 2019).

Насильство на основі упереджень в Чехії та за кордоном часто применшують і ігнорують. Не існує публічної дискусії про те, що насильство, мотивоване упередженнями, має серйозні наслідки, а в деяких випадках є навіть кримінальним злочином. Його серйозність також пов'язана з тим, що цей тип насильства зачіпає ідентичність окремих осіб і цілих спільнот. Це характеристики, які неможливо змінити – і які ніхто не повинен змушувати вас змінювати. Насильство на ґрунті упереджень може поширювати страх не тільки на місці злочину. Воно може потенційно ескалювати і призвести до більш широких конфліктів (ОБСЄ, 2009). Ігнорування насильства на основі упереджень поглиблює цю проблему, розділяє суспільство і створює простір для подальших нападів. Будь-яке насильство, включаючи насильство на основі упереджень, не повинно ігноруватися або применшуватися.

Ми хочемо змінити табу щодо упередженого насильства. Багато людей не підозрюють, що стали жертвами упередженого вчинку, або не знають, що робити, коли хтось із їхнього оточення зазнає нападу. Щоб ви могли розпізнати упереджене насильство, захиститися від нього та допомогти тому, хто його зазнав, ми повинні спочатку знати: **що таке упереджене насильство? Які ваші права? Куди і як повідомляти про упереджене насильство і навіщо це робити?**

Цей посібник призначений **для всіх, хто хоче дізнатися більше**. Він допоможе розібратися в основних поняттях, приведе приклади та опише перешкоди і особливості різних груп. Посібник містить прості поради, **що робити**, якщо ви або хтось із вашого оточення зіткнулися з упередженим насильством. Ви можете розглядати цей посібник як свою власну міні-енциклопедію з питань упередженого насильства. Коли вам буде потрібно, ви знаєте, що тут ви знайдете, серед іншого, поради, **куди звернутися за допомогою**.

Ми зосереджуємося на Чехії та приділяємо особливу увагу вразливим групам, таким як безхатченки та люди з України. Ми вважаємо їх особливо вразливими, оскільки в нашому суспільстві вони не мають достатнього голосу, а також часто не мають доступної інформації.

У зв'язку з темою насильства на основі упереджень варто згадати також про розвиток подій на інституційному рівні. Створення **«Стратегічних рекомендацій щодо комплексного протидіючого вирішення проблеми насильства на основі упереджень та проявів ненависті»** було ініційовано уповноваженою уряду з прав людини Кларою Шімачковою-Лауренчіковою, і уряд взяв їх до відома в червні 2025 року.

Уряд Чеської Республіки – Набір рекомендацій щодо протидії упередженому насильству та проявам ненависті

«Ці рекомендації є результатом більш ніж річної інтенсивної та систематичної міжвідомчої співпраці під керівництвом Департаменту з прав людини та захисту меншин Кабінету Міністрів та завдяки участі

громадянського суспільства та експертів. Цей набір із 72 системних рекомендацій базується на припущенні, що насильство на ґрунті упереджень та прояви ненависті часто розглядаються як явища, тісно пов'язані з екстремізмом. Однак переважна більшість інцидентів скоюється звичайними людьми, які не обов'язково сповідують радикальні ідеології. Ключову роль відіграють упередження, нетерпимість і неприйняття інакшості. Тому рекомендації зосереджуються на насильстві на ґрунті упереджень як на складному загальносуспільному явищі, яке вимагає комплексного реагування та скоординованої співпраці всіх зацікавлених сторін».

Управління Уряду Чеської Республіки,
Відділ прав людини та захисту меншин

Цей посібник був розроблений командою **Místní místním** (Місцеві місцевим) у співпраці з організацією **In IUSTITIA**. Проект «Чехія без упереджень» також підтримали **Nadace Via** (Фонд Via) та компанія **T-Mobile**. Дуже дякуємо!

Ми вдячні за багатосторонню співпрацю, участь некомерційних організацій та Уряду Чеської Республіки. Ми також вважаємо важливою участь людей, які мають досвід бездомності, та людей з України, які проживають у Чехії. Ми дякуємо всім, хто долучився до створення цього посібника, додав свої коментарі або поділився своїм досвідом. Без вас усіх цей посібник не міг би з'явитися.

Особлива подяка **Душану Ванку** з In IUSTITIA за методологічну підтримку та фахове доповнення змісту, а також пані **Ярці Зімуловій**, волонтерці Místní místním, за цінні коментарі та спостереження. Дякуємо також Уряду, насамперед пану **Віктору Кундраку**, директору Департаменту з прав людини та захисту меншин, за його пропозиції, а також пані **Кларі Шімачкової Лауренчиковій**, уповноваженій з прав людини, за підтримку в даній темі та її вступне слово. Переклади та редагування англійської та української версій нам допомогли забезпечити **Венеція Данлоп, Саїд Родрігес, Іван Шкурат та Альона Онищенко**. Редагування та коректуру чеської частини тексту виконала **Адела Гайдицова**, а також дякуємо Ніколі Дубковій за її коментарі та зауваження впродовж роботи. Графічне оформлення та верстку забезпечив **Йозеф Чіжмар**. Не в останню чергу ми дякуємо авторському колективу Místní místním у складі: **Естер Пацлтова, Андрій Дубек та Іван Шкурат**.

Всім, хто будь-яким чином брав участь у створенні посібника, щиро дякуємо!

Дефініція

Що таке упереджене насильство

Упереджене насильство (англійською hate crime, bias-motivated violence) – це напад на людину через те, що її вважають членом певної соціальної групи. Справа не в тому, що зробила жертва, а в тому, ким вона є.

Люди стають жертвами упередженого насильства через колір шкіри, національність, сексуальну орієнтацію, інвалідність або навіть просто тому, що вони безхатченки. Упереджене насильство має різні форми: від лайок і погроз, через знищення майна, до фізичних нападів. Мова йде не про ненависть до конкретної людини, а про глибоко вкорінені упередження нападника щодо цілої групи. Такі дії можуть бути кримінальним злочином, і про них завжди можна повідомити.

*З огляду на частоту вживання слова «нападник», у цьому посібнику ми використовуємо його у формі загального чоловічого роду. У всіх інших поняттях посібника ми використовуємо чутливу та гендерно інклюзивну мову, якою хочемо висловити нашу повагу до всіх.

1. Як розпізнати насильство на ґрунті упереджень

Упереджене насильство – це не просто випадкові напади. Воно вважається чимось більш серйозним, тому що хтось нападає на вас через те, хто ви є. Нападник вибирає жертву, тому що вважає її «іншою», чи то за мовою, національністю, вірою, зовнішністю чи іншою характеристикою. Насильство на основі упереджень потенційно може стосуватися кожного з нас. Тому важливо зрозуміти, **що таке насильство на основі упереджень**, як його розпізнати і які воно має наслідки. У наступних розділах ви дізнаєтеся, що ви можете зробити самі, а також **куди звернутися за допомогою** та підтримкою.

Як експерти визначають упереджене насильство?

- Особистісною характеристикою може бути колір шкіри, національність, сексуальна орієнтація, стать, гендер, релігія, а також приналежність до субкультури або соціальний статус (наприклад, безпритульні), стан здоров'я або інвалідність, вік та інші характеристики.
- Нападник вибирає своїх жертв не через їхню поведінку і не випадково, а саме через їхню приналежність (реальну чи уявну) до групи, щодо якої він має упередження.
- У Чехії до найбільш вразливих груп наразі належать люди ромської та української національності, представники ЛГБТ+, безпритульні та люди з інвалідністю.

In IUSTITIA, 2025

In IUSTITIA

Чому важливо розпізнавати насильство на ґрунті упереджень?

Насильство на основі упереджень стосується не тільки окремих осіб, а й усього суспільства. Окрім причин, описаних вище, воно може виникати і на основі цілком звичайних людських рис, які природно пов'язують нас з якоюсь меншиною (наприклад, зріст або колір волосся). Насильство на основі упереджень може торкнутися кожного з нас. Якщо ми будемо ігнорувати його, воно буде ескалюватися, тому важливо протидіяти проблемам, пов'язаним з ним. Важливо підкреслити, що насильство на основі упереджень загрожує кожному з нас, оскільки нападнику не обов'язково важливо, чи дійсно жертва належить до певної меншини або групи. Іноді нападник може скористатися хибними уявленнями про особу та її приналежність до певної групи. Наприклад, навіть якщо жертва не вважає себе людиною з LGBTQ+ ідентичністю, вона може зазнати нападу з гомофобних або трансфобних мотивів. Просто тому, ким вона здається і як виглядає в очах нападника, і які упередження пов'язані з цим у злочинця.

Може бути важко уявити, що робить з людиною насильство на основі упереджень з соціальної точки зору. Існує бар'єр, який заважає говорити про це (з родиною або близькими), або, навпаки, потреба постійно про це говорити. Соціальні відносини після нападу часто порушуються. Пережитий досвід може призвести до ПТСР (посттравматичного стресового розладу) або розвитку симптомів, пов'язаних зі стресом і травмою. Насильство на основі упереджень поглиблює так званий меншинний стрес, тобто тиск і тривале психічне напруження, яке відчувають люди з меншинних і маргіналізованих груп. Напади зазвичай жорстокі, травматичні та дегуманізуючі, що, природно, поширює страх серед інших людей у групі, до якої належить потерпілий.

Приклад

«На мене напали, бо я трансгендер». – Тож у інших людей виникає відчуття: «Це може статися і зі мною».

Які форми має упереджене насильство?

Кожна з форм (упередженого) насильства діє по-різному, і кожна з них є серйозною. Багато з них взаємопов'язані, але в основному їх можна розділити на:

- **вербальне** – погрози, лайки, насмішки тощо
- **фізичне** – погрози, напади, побиття, напади з використанням зброї тощо
- **психічне** – залякування, шантаж, психічне насильство, знущання тощо
- **сексуальне** – напад, примус, створення неприємної ситуації, див. нижче

До інших поширених і не менш серйозних форм упередженого насильства належать, наприклад:

- **напади на майно** – майно конкретних осіб, знищення місць поклоніння, вандалізм щодо релігійних символів тощо
- **напади в онлайн-просторі** – мова ненависті, кібербулінг тощо
- **заперечення історичних злочинів на ґрунті ненависті** – наприклад, Голокосту
- **наклеп або підбурювання до ненависті**
- **екстремальні прояви** – наприклад, терористичні атаки

Вербальні напади часто применшують. Ці напади мають на меті принизити жертву, знецінити її цінність, культуру, спільноту, мову тощо.

Фізичні напади часто здійснюються жорстоким або тортурним способом. Вони мають широкий вплив на всі сфери життя (школа, робота, житло).

Приклад

Невідомий чоловік фізично напав на жінку з України, тому що почув, як вона розмовляла рідною мовою. Чоловіка звинуватили у насильстві проти групи населення та проти окремої особи і помістили під варту (iDnes, червень 2025 року).

Психічне насильство часто недооцінюється з боку допоміжних професій та близьких людей. Але тривалі напади призводять до зниження самооцінки постраждалих, а також до серйозних психічних і психосоматичних проблем. Психічне насильство може посилюватися і призводити до фізичного насильства. Психічне та сексуальне насильство часто вчиняють і близькі люди.

Сексуальні напади відрізняються від фізичного насильства як способом здійснення, так і наслідками для жертви. Вони не завжди включають фізичне насильство, це може бути, наприклад, мастурбація перед постражданою особою. З упереджень типовим є те, що це не мотивовано сексуальним задоволенням, а має на меті принизити жертву і зачіпати найчутливіше місце. Специфічним явищем є сексуалізоване насильство над людьми LGBTQ+. Однак сексуальним нападам, мотивованим упередженнями, піддаються, наприклад, також люди української національності, люди з інвалідністю або безпритульні.

Напади на майно через упередження часто не сприймаються поліцією як злочини на ґрунті упереджень. При цьому постраждалі в результаті нападу на своє майно можуть втратити житло, дохід або почуття безпеки. Напади на майно також можуть стосуватися людей, які намагаються підтримати меншини, що зазнають упередженого насильства.

Приклад

Феміністична та правозахисна книгарня в Празі, яка, крім того, підтримує безпритульних, вже тривалий час зазнає вандалізму, нападів на майно та ненависницьких висловлювань, спрямованих проти їхнього бізнесу. Нападники, серед іншого, палили та крали прапори, писали анонімні негативні відгуки, розбивали вікна та кидали в них бруківку (Parlamentní listy, 2024).

Напади в онлайн-просторі можуть мати багато форм: від образливих коментарів у соціальних мережах, погроз чи публікації непристойних фотографій до мови ненависті.

Дефініція

Hate Speech (мова ненависті)

Усні, письмові та візуальні висловлювання, які публічно нападають на людей через їхні реальні або уявні властивості та характеристики – наприклад, через походження, колір шкіри, релігію, мову, національність, вік, стан здоров'я, стать, гендерну ідентичність або сексуальну орієнтацію. Вони можуть підбурювати до насильства або ненависті, поширювати упередження, ображати або принижувати.

Вони з'являються в мовленні, письмових текстах, на плакатах, у музиці, в Інтернеті або в соціальних мережах. У Чехії та ЄС деякі прояви ненависті є кримінально караними. Мовлення з використанням мови ненависті в онлайн-просторі вимагає додаткових процесів і заходів щодо регулювання та нових способів боротьби з ним.

Як конкретно може виглядати насильство на ґрунті упереджень?

- напад спрямований на жертву тільки тому, що вона має видиму (часто меншинову) відмінність
- образи та лайки через походження, віру, орієнтацію або медичні чи соціальні обмеження
- нападник відрізняється від жертви якоюсь очевидною рисою характеру
- напади на інших через те, як вони виглядають, з ким вони спілкуються або як вони розмовляють
- напади не передують жодні особисті суперечки чи сварки, тобто відсутній інший можливий мотив
- під час звичайних суперечок (наприклад, між сусідами) реакція є невідповідною ситуації
- погрози на кшталт «таким, як ти, тут не місце»

«Кожна людина має різні ідентичності, які разом складають її особистість. Ідентичність часто пов'язана з приналежністю до певної групи, наприклад, за національною приналежністю, сексуальною орієнтацією, соціальним статусом. Упереджене насильство можна впізнати головним чином за тим, що напад або образа спрямовані на те, ким ти є – наприклад, через твою орієнтацію або віру. Це не просто звичайний конфлікт, а цілеспрямоване проявлення ненависті до групи, до якої ти належиш. Важливо, як ти себе при цьому відчуваєш. Якщо ти відчуваєш, що хтось нападає на тебе через те, хто ти є, то, ймовірно, це упереджене насильство».

Іван Шкупат, Místní místním

У чому полягає різниця між насильством на ґрунті упереджень та дискримінацією?

Обидва явища мотивовані упередженнями. Насильство на ґрунті упереджень є насильницькими діями, тоді як дискримінація виявляється у відмові у правах або нерівному ставленні.

- **Упереджене насильство** – якщо йдеться про насильство або погрози, телефонуйте в поліцію, це питання кримінального права.
- **Дискримінація** – протиправна дія, яка не регулюється кримінальним кодексом, а антидискримінаційним законом. Виявляється у вигляді нерівного ставлення в повсякденних життєвих ситуаціях, наприклад, під час пошуку роботи, житла або користування послугами.

Що ви можете зробити у випадку дискримінації?

- подати скаргу до омбудсмена
- звернутися за допомогою до юридичної консультації
- подати скаргу до відповідної установи – якщо це стосується роботи, то, наприклад, до інспекції праці
- захищатися в суді за допомогою антидискримінаційного позову

Омбудсман

2. Що робити, якщо...

Що робити, якщо ви зіткнулися з насильством на ґрунті упереджень? **Якщо ви стали свідком насильства або домагань**, важливо не залишатися байдужим і спробувати втрутитися. Звичайно, з урахуванням своєї безпеки та можливостей. Домагання та насильство неприпустимі. Завдяки тому, що ви висловіте свою думку, ви покажете людям у вашому оточенні, що це можливо і що наше сусідство може бути безпечнішим. Якщо ви стали жертвою насильства на основі упереджень, ви завжди можете повідомити про цей факт організації In IUSTITIA, незалежно від того, чи хочете ви скористатися її послугами, отримати одноразову консультацію або просто хочете внести напад до їхнього реєстру. Якщо ви не впевнені, чи повідомляти про цей факт поліції, зверніться за порадою до організації. У цьому розділі ви знайдете інші конкретні поради та приклади того, як діяти.

Що робити, якщо ви стали свідком упередженого насильства?

Безпека на першому місці. Оцініть ситуацію і подбайте про власну безпеку, знайдіть шлях відступу й тримайте безпечну відстань від нападника. **Це образи чи погрози?** Ви можете захистити постраждалого задокументувавши ситуацію на відео. Це може відлякати нападника, а ви отримаєте докази. **Чи йдеться про загрозу здоров'ю?** Викличте допомогу, залучіть когось із оточення або зателефонуйте в поліцію. **Ви в небезпеці?** Допоможіть жертві – заспокойте її або надайте фізичну підтримку. **Що далі?** Допоможіть знайти подальшу допомогу або, за необхідності, повідомте про напад. Напади на ґрунті упереджень можуть спричинити травму у жертв. Важливо не недооцінювати значення цього вчинку і допомогти знайти подальшу допомогу. Неприбуткові організації можуть підтримати жертв у багатьох сферах, включаючи консультації щодо того, чи слід також повідомити про цей вчинок поліцію.

На що мають право жертви насильства на основі упереджень?

Згідно із законом, жертви насильства на основі упереджень мають **право на безкоштовну юридичну допомогу, психологічну підтримку та соціальне консультування** (OBSE – Hate Crime Reporting). Україномовні та російськомовні люди можуть відвідати сайт www.bezrespovsr.cz, де вони знайдуть всю необхідну інформацію та можливість повідомити про напади.

In IUSTITIA – упереджене насильство, інформація чеською, українською та російською мовами.

Що робити, якщо на вас напали?

Перш за все, слід зазначити, що ніхто не повинен піддаватися нападам через те, ким він є. І якщо це сталося з вами, нам дуже шкода. Сподіваємося, що наші поради хоча б трохи допоможуть вам протидіяти наслідкам насильства на основі упереджень.

- 1 Безпека та дистанція** – Якщо хтось нападе на вас, словесно чи фізично, спробуйте відійти від нападника. Якщо це можливо, залиште місце події. Якщо небезпека не минула, знайдіть, наприклад, громадське місце (магазин, кафе) і попросіть про допомогу конкретну людину. Якщо це можливо, ви можете задокументувати напад або його наслідки. Якщо це стосується онлайн-середовища, ви також можете повідомити про цей факт (наприклад, адміністратору платформи) та заблокувати зловмисника..
- 2 Термінове прохання про допомогу** – Якщо вам загрожує безпосередня фізична небезпека, не вагайтеся і зателефонуйте в поліцію (158 або 112).

- 3 Підтримка у наслідках** – Наслідки можуть бути як фізичні, так і психологічні. У деяких випадках необхідна юридична допомога та відшкодування збитків. Ви можете звернутися до благодійних організацій і попросити про допомогу. Ви можете повідомити про злочин у поліцію або, якщо не хочете, можете повідомити про нього лише організації In IUSTITIA. Якщо ви не впевнені, In IUSTITIA може вам порадити. Більше інформації ви знайдете в **розділі 5: Куди звернутися за допомогою**.

Ви не мусите вирішувати одразу. Рекомендуємо поділитися ситуацією з кимось близьким. Не залишайтеся наодинці з цією проблемою!

Що відбувається після повідомлення про упереджене насильство?

Якщо ви повідомите про злочин поліції, вона розпочне кримінальне провадження (повідомлення не можна відкликати!). Спочатку поліція перевіряє, що сталося, чи є перевірений факт кримінальним злочином і хто його скоїв. На цьому етапі поліція збирає та оцінює докази та свідчення свідків. Як тільки поліція матиме достатньо відомостей, вона пред'явить звинувачення конкретному підозрюваному (або конкретним підозрюваним) і розпочне проти них кримінальне переслідування. Під час кримінального переслідування поліція збирає додаткові докази та допитує свідків, обвинувачених і потерпілих. У момент, коли поліція не має сумнівів щодо того, хто що скоїв і кому чим завдав шкоди, вона передає справу до прокуратури. Зазвичай прокуратура подає обвинувальний акт. Потім справа передається до суду, який або кримінальним наказом, або в рамках основного судового розгляду виносить рішення про вину та покарання злочинця, а також про відшкодування збитків та моральної шкоди, які злочинець повинен виплатити потерпілому.

Процес повідомлення про злочин не є простим і зазвичай триває довго. Проконсультуйтеся з некомерційними організаціями, які пропонують юридичну допомогу, щодо того, як і чи повідомляти про даний напад поліції – ви завжди **можете звернутися до організації In IUSTITIA**.

In IUSTITIA – Повідомлення про злочин

In IUSTITIA порадить вам, як діяти при повідомленні про напад поліції. Має сенс скористатися зв'язком з нею навіть у тому випадку, якщо ви не хочете повідомляти про напад поліції. In IUSTITIA зареєструє ваш випадок, включаючи причину, через яку ви зазнали нападу. Таким чином ви можете допомогти іншим жертвам, оскільки реєстрація випадків насильства на основі попереджень має ключове значення для впровадження змін та надання підтримки. Важливо повідомляти про те, що напади відбуваються і на групи, які раніше ігнорувалися. Більше інформації в **розділі 5: Куди звернутися за допомогою**.

Окремі прояви упередженого насильства можуть бути:

- **кримінальним злочином** – розглядається поліцією, прокуратурою та судом
- **правопорушенням** – розглядається відповідним органом муніципального або міського управління або управління міського округу
- **діянням, яке не карається законом** – наприклад, глузливі висловлювання не завжди можуть бути караними

Це розрізнення не є простим і не під силу пересічним громадянам. Водночас жертви юридично некараних нападів можуть зазнавати серйозних наслідків і заслуговують на допомогу та підтримку. У будь-якому випадку доцільно **звернутися до спеціалізованої консультаційної служби In IUSTITIA**.

Приклад

Коли допомога дійсно помагає:

Приклад 1: Співробітники консультаційної служби Justyna (In IUSTITIA) дізналися про жорстокий напад на двох безпритульних чоловіків. Через серйозні травми одному з них забезпечили медичну допомогу, реабілітацію та юридичну підтримку. Вони супроводжували його на допити в поліцію та до суду. Допомогли йому отримати державну фінансову допомогу для жертв злочинів. Також забезпечили його наметом, спальним мішком і телефоном, щоб він міг краще впоратися з життям на вулиці. Через два роки злочинців засудили, а чоловік отримав фінансову компенсацію за заподіяну шкоду.

Приклад 2: Жінка з України, яка працює в Чехії медичною сестрою, неодноразово зазнавала на роботі образ і погроз через своє походження. Роботодавець їй не допоміг, тому вона звернулася до консультаційної служби Justyna (In IUSTITIA). Там їй надали юридичну допомогу та терапію українською мовою. Разом вони також створили план безпеки – практичний посібник про те, як діяти в кризових ситуаціях, захищати свої персональні дані та відстоювати свої права, щоб відчувати себе безпечніше вдома, на роботі та в громадських місцях. In IUSTITIA також допомогла жінці подати повідомлення про правопорушення. Нападник отримав штраф і змушений був вибачитися. Зрештою жінка знайшла нову роботу, де відчуває себе в безпеці та її поважають. Вона й надалі стикається з мікроагресіями через своє походження, але вміє ефективно їм протистояти.

Чому важливо повідомляти про такі дії?

- Необхідно допомогти жертвам отримати соціальну, юридичну та психологічну підтримку.
- Дані допомагають показати, наскільки серйозною є проблема, і дають можливість змінити ситуацію.
- Разом ми можемо домагатися кращого захисту жертв та системних рішень, які покращать профілактику та захист вразливих груп проти насильства на основі попереджень

Дефініція

Що таке bystander effect?

Ефект спостерігача (англійською мовою bystander effect) є однією з причин, чому важко допомогти людині, яка потрапила в біду. Це явище, коли бажання допомогти зменшується, коли в ситуації присутні більше людей. Дослідження показали, що навіть в екстремній ситуації перехожі часто не надають допомогу, якщо присутні інші свідки. Не бійтеся бути тим, хто допоможе. Незалежно від того, чи ви самі, чи навколо є інші люди. Втручаючись, ви не тільки пом'якшите наслідки нападу або домагань, але й допоможете людині впоратися з ними. Втручаючись, ви робите так, щоб такі напади не стали чимось нормальним.

Приклад

Водій трамвая словесно образив українських пасажирів за їхнє походження. Ніхто з присутніх не втрутився.

Як подолати ефект спостерігача “bystander effect”?

5D — це один із методів, який можна використовувати для підтримки людини, яка зазнає надокучань. Кожна ситуація є специфічною і вимагає індивідуального підходу:

- **Distract (Відволікання)** – Перервіть напад, непомітно відволікаючи увагу, запитавши дорогу, розливши напій або перевівши розмову на іншу тему. Зосередьтеся на людині, яка зазнала нападу. Не говоріть про докучання і запропонуйте тему, яка зовсім не стосується ситуації.
- **Delegate (Делегувати)** – Попросіть третю особу про допомогу у припиненні докучань, наприклад, когось із оточення або авторитетну особу на місці (водія, вчителя). Чітко поясніть, що відбувається і як саме вона може допомогти.
- **Document (Документувати)** – Зробіть запис або нотатки про докучання, але тільки якщо постраждала особа в безпеці і вже отримала допомогу. Завжди запитуйте її, що вона хоче зробити з записом. Не поширюйте його без згоди.
- **Delay (Відкласти)** – Якщо ви не можете втрутитися відразу, зверніться до постраждалої особи після інциденту. Запитайте, чи все гаразд, запропонуйте підтримку, супровід або допомогу з повідомленням. Ви також можете поділитися ресурсами або передати запис, якщо вона цього бажає.
- **Direct (Направити)** – Прямо назвіть неприйнятну поведінку і закликайте нападника припинити, але тільки якщо ситуація безпечна і немає загрози ескалації. Говоріть коротко і чітко («Залиште їх у спокої»). Зосередьтеся на підтримці постраждалої особи, а не на суперечці з нападником.

Щиро бажаємо успіху!

3. Групи, які тривалий час перебувають під загрозою насильства на ґрунті упереджень

Ми не хочемо стверджувати, що існує одна група людей, яка перебуває під найбільшою загрозою. Однак деякі люди тривалий час піддаються упередженому насильству, або ж інші їхні нерівні можливості призводять до вищого ризику зазнати насильства. Тут ми зосередимося на ситуації **безпритульних людей та людей з України** (які перебувають у скрутному становищі), про яких у цьому контексті часто не говорять. Перш ніж зосередитися на них, наведемо також кілька статистичних даних щодо інших груп, які тривалий час перебувають під загрозою упередженого насильства.

У 2024 році люди найчастіше піддавалися нападам через свою етнічну приналежність («роми»), національність («українці»), сексуальну орієнтацію («ЛГБТ+»), стать («жінки») або інвалідність (In IUSTITIA, 2024).

Протягом свого життя 55% людей з числа **ЛГБТ+ стикалися** з якоюсь формою вербального, фізичного або сексуального насильства через свою сексуальну орієнтацію. Серед **людей з інвалідністю** жертвами насильства на ґрунті упередженого насильства стали 58% (Дослідження омбудсмена, 2019).

Загалом, до груп, які знаходяться під значною і тривалою загрозою, ми відносимо тих, хто не має доступу до інформації та можливості вирішувати проблеми насильства. Цим людям ще більше ускладнений доступ до правосуддя. Безпритульні та люди, які перебувають у скрутному становищі, не мають достатньої підтримки та можливостей. Іноземці стикаються з мовним бар'єром. Люди, які одночасно зазнають кількох видів уразливості – наприклад, ромські жінки без житла, – стикаються з багатьма перепонами. Всі ці люди насамперед потребують інформації, яка має бути безкоштовною, легкодоступною та зрозумілою (їхньою мовою).

У цьому розділі, який стосується груп, що тривалий час зазнають упередженого насильства, ми зосередимося конкретно на ситуації безпритульних людей та людей з України, які живуть в Чехії. Багато

в чому ці групи перетинаються, адже серед людей з України також є ті, хто має житлові проблеми або навіть перебуває в ситуації безпритульності. Що стосується безпритульних та людей, які перебувають у скрутному становищі, ми хочемо заповнити прогалину, про яку не говорять, і підкреслити, що вони також мають право на інформацію та справедливість.

Дефініція

Що таке інтерсекціональна дискримінація?

Інтерсекціональна дискримінація (або множинна дискримінація, інтерсекціональність) означає, що людина одночасно зазнає декількох форм дискримінації. Наприклад, безпритульна людина з ЛГБТ+ спільноти або іноземка з інвалідністю. Такі комбінації погіршують доступ до послуг, зайнятості або, наприклад, житла. Багаторазове дискримінаційне становище збільшує ризик дискримінації, поглиблює соціальну ізоляцію. Люди, які перебувають у цьому становищі, також можуть частіше стикатися з упередженим насильством.

Упереджене насильство та безпритульні люди

Ця тема загалом рідко порушується. У суспільстві про неї рідко говорять серйозно. Тема безпритульних людей та насильства не дуже хвилює суспільство, тому немає людей чи інституцій, які б систематично займалися нею. Часто ми навіть не знаємо, що насправді переживають безпритульні люди і що ми повинні змінити. Самі безпритульні та люди, які перебувають у скрутному становищі, не мають можливості донести свою думку, але це не означає, що їхній досвід можна ігнорувати. Навіть людина, яка перебуває у скрутному становищі, залишається людиною і заслуговує на таке ж гідне ставлення, підтримку та справедливість, як і людина, яка не перебуває у скрутному становищі.

Тож які виклики ми вирішуємо у випадку безпритульних людей та упередженого насильства?

Першою перешкодою є **недостатня кількість повідомлень** про такі випадки. Безпритульні люди, як правило, часто стикаються з фізичним або психічним насильством (Hradecký 2006). Про напади на них ми часто дізнаємося з засобів масової інформації. Йдеться про ситуації, коли хтось зачіпає людину тільки тому, що вона безпритульна, і, наприклад, б'є її. Ці напади бувають дуже жорстокими і рідко повідомляються. Тим більше вони не розглядаються як упереджене насильство. Хтось може стверджувати, що насильство на вулиці є звичайним явищем. Інший – що неможливо розпізнати, чи йшлося про упереджене насильство. Упереджене насильство щодо безпритульних людей зазвичай ігнорується та недооцінюється. З досвіду багатьох організацій, що надають допомогу, а також самих безпритульних людей ми знаємо, що такі дії відбуваються, але, як це зазвичай буває з групою безпритульних людей, нам бракує достатніх даних, щоб це підтвердити. Ми повинні порушити цю тему і, перш за все, визнати, що упереджене насильство щодо безпритульних людей відбувається. Кожне повідомлення та вирішення ситуації з гідністю та серйозністю є важливим.

«Позиція людей, які в першу чергу вирішують фундаментальні екзистенційні проблеми, пов'язані з нестабільною житловою ситуацією, є дуже слабкою як щодо нападників, так і щодо органів державної влади».

In IUSTITIA, 2016

З цим пов'язана друга перешкода – **ускладнена можливість захищатися**. Загалом, люди, які перебувають у соціальній ізоляції та мають житлові проблеми, мають ускладнений доступ до правосуддя, а внаслідок екзистенційної кризи – також і менші можливості захищатися. Вони не мають достатньо доступної інформації про свої права, а також підтримки і, не в останню чергу, взагалі не мають можливостей вирішувати проблему насильства. Свою роль відіграють також негативний досвід і недовіра до державної адміністрації та поліції. Наше суспільство загалом не дуже цікавиться цією групою

і рідко наголошує на тому, що безпритульні та люди в скрутному становищі також мають право на справедливість і гідне поводження. Це також ми повинні покращити. Усі ці аспекти разом призводять до того, що безпритульні часто не звертаються (або не можуть звертатися) за допомогою. Незалежно від того, чи йдеться про допомогу у випадку упередженого насильства, чи про звичайну допомогу від державних органів та некомерційних організацій. Тому дуже важливо підтримувати людей, які перебувають у скрутному становищі, у боротьбі за їхні права. Можна передати їм цей посібник або сприяти встановленню контакту з некомерційною організацією, такою як In IUSTITIA, яка може допомогти.

«Оскільки ми безпритульні, ми зазнали насильства на основі упереджень безпосередньо від поліції. Ми вирішували це саме з In IUSTITIA. І вони допомогли нам це зупинити».

Досвід безпритульної жінки, волонтерки Místní místním

Третє ускладнення є **системним**. Те, що важко вирішити проблему упередженого насильства щодо безпритульних та людей, які перебувають у скрутному становищі, є системною проблемою. Проблемою в законодавстві. У чому вона полягає? Протягом 15 років фахові організації, такі як In IUSTITIA, звертали увагу на те, що захист від упередженого насильства не є однаковим для всіх. Закон автоматично призначав вищі покарання нападникам у випадках упередженого насильства, але лише за деякі діяння. Якщо причиною нападу була, наприклад, віра або політичні переконання потерпілого, нападник отримував за це вищу міру покарання. Однак не розглядалися як більш серйозні напади на людей через їхні фізичні вади, сексуальну орієнтацію або соціальний статус (наприклад, безпритульність). Можна сказати, що деякі групи, такі як ЛГБТ+ або безпритульні, не були достатньо захищені законом. Хороша новина полягає в тому, що в 2025 році вдалося прийняти поправку до закону (більше на <https://www.chybavzakone.cz/>). З початку 2026 року закон має захищати всіх без винятку. Включно з безпритульними або людьми з інвалідністю. Всі жертви упередженого насильства тепер мають право на однаковий захист. Тепер ми повинні впровадити зміни в практику. У цьому ви також можете допомогти – насамперед людям із вразливих груп. Ви можете проінформувати про зміни. Якщо

хтось із вашого оточення став жертвою, ви можете допомогти йому або їй повідомити про цей факт (наприклад, в організації In IUSTITIA). Упереджене насильство має розглядатися з особливою увагою, незалежно від того, кого воно стосується.

In IUSTITIA – Chyba v zákoně (Помилка в законі)

«На відміну від інших вразливих груп, безпритульні люди не мають адекватного захисту з боку закону».

Душан Ванек, In IUSTITIA

Упереджене насильство та люди з України

Про людей з України ми пишемо тут насамперед тому, що багато з них потрапляють у скрутне становище або стають безпритульними. Хоча про це рідко говорять, вони зазнають багаторазової дискримінації і ще більше ризикують стати жертвами упередженого насильства. Для людей з України в Чехії упереджене насильство є одним із наслідків контексту та ризиків, з якими вони стикаються в Чехії. Згідно з доповіддю «Místní místním», у першій половині 2023 року понад 30 000 людей з України звернулися за допомогою до соціальних організацій, що допомагають людям, які опинилися в скрутному становищі та безпритульним. Хоча подальші дані відсутні, з практики та відгуків фахових організацій ми знаємо, що частина людей з України в Чехії перебуває в ситуації прихованого або навіть явного безпритульства. Це збільшує ризик того, що вони стануть жертвами насильства або упередженого насильства.

Místní místním – Zpráva o situaci lidí z Ukrajiny v kontextu bezdomovectví
(Звіт про ситуацію людей з України в контексті бездомності, 2023)

Приклад

Житлова криза в Чехії зачіпає і людей з України. Притулки та гуртожитки в багатьох містах Чехії безнадійно переповнені. Загальновідомою є також інформація про торгівлю бідністю, як у випадку TVW Tower у Празі в 2025 році (Deník referendum, 2025).

Інтеграція людей з України в Чеській Республіці, безумовно, не є ідеальною. Однак допоможе наявність доступної інформації для людей з України їхньою мовою. І це, перш за все, інформація про їхні права та місця, куди вони можуть звернутися за безкоштовною допомогою.

Важливим фактором, який робить людей з України вразливою групою, є також те, що **Чехія загалом не є країною, яка приймає іноземців з відкритими обіймами**. Який контекст цього підходу? Невеликий статистичний огляд допоможе прояснити ситуацію.

У 2025 році 69 % чехів і чешок вважали, що в Чеській Республіці працює занадто багато іноземців. Половина населення Чехії навіть сприймала їх як загрозу. Чому така ворожість? Статистичні дані дають досить чітке пояснення. Негативні думки щодо іноземців тісно пов'язані з економічним розвитком і зростанням безробіття, а тому відображають їх. Прикладом є глобальна економічна криза 2008 року, коли думки щодо іноземців були найбільш негативними. Тоді 75 % чехів і чешок дотримувалися думки, що «працевлаштування іноземців позбавляє чехів роботи». Погіршення економічної ситуації в наступні роки супроводжувалося зростанням безробіття. У 2025 році цю думку поділяла майже половина населення. І тут ворожість чехів і чешок знову відбивала помірне зростання безробіття. Однак при більш глибокому розгляді 54 % людей в Чехії усвідомлюють, що працевлаштування іноземців вирішує проблему нестачі робочої сили в деяких професіях (STEM, 2025).

Хвиля звинувачень за економічну ситуацію в Чехії логічно впала на найчисленнішу меншину: на людей з України. Після фази солідарності на початку вторгнення в Україну в 2022 році, думки щодо підтримки людей з України почали розходитися. Соціальні мережі, ЗМІ та політичні представники мають сильний позитивний і негативний вплив на ставлення до людей з України. Правда полягає в тому, що найчастіші онлайн-атаки (ненависницькі висловлювання) були виявлені саме щодо людей з України (IPSOS, 2025). Бездіяльність або нормалізація словесних та інших атак є поширеною проблемою, але ми не повинні з ними погоджуватися. Першим кроком є визнання існування проблеми, наступним – намагання домогтися підтримки хоча б у своєму оточенні. Звичайно, нам також потрібна більш системна превенція.

«Ненависницькі напади на українську та російську громади не є поодинокими випадками, а є частиною ширшої проблеми. Чеська держава повинна посилити захист жертв та забезпечити достатнє фінансування організацій, які їм допомагають».

Клара Калібова, директорка In IUSTITIA

Зрештою, **напади на людей з України в Чехії стають дедалі частішою реальністю**. За даними In IUSTITIA, кількість нападів насильства на основі упереджень на людей з України в Чехії, вчинених з початку вторгнення в 2022 році до 2024 року, зросла в шість разів. Найчастіше це були словесні напади, 41% нападів включали фізичне насильство – друга за частотою форма. Третім за частотою типом насильства було залякування та погрози. Напади найчастіше відбувалися в публічному просторі та в Інтернеті. Жертви були різного віку, включаючи дітей. Люди з України часто стикаються з баналізацією з боку інституцій і побоюються повідомляти про випадки насильства (In IUSTITIA, 2025).

Часто помилково вважають, що насильство на основі упереджень є проблемою виключно правого екстремізму. Однак, згідно з даними, серед нападників на прибулих з України прихильники крайньої правої політичної сили були представлені лише у виняткових випадках, а саме в 6 % випадків. Далі дані показують, що найчастішими нападниками, навіть у 65 % випадків, були особи, які не мали зв'язків з екстремістськими та ультраправими рухами. Це підтверджує, що насильство на основі упереджень є загальносуспільним проблемою, яка зовсім не обов'язково пов'язана з екстремістськими рухами (In IUSTITIA, 2025).

З огляду на людей з України, ми вважаємо важливим цю спільну заяву від нашого імені та від імені організації In IUSTITIA. Національно мотивовані упереджені напади становлять загрозу правам людей з вразливих груп, серед яких насамперед люди, які тікають від війни в Україні. Ці напади принципово і серйозно ставлять під сумнів принципи та цінності, яких дотримується чеська держава та демократичне громадянське суспільство. Ми переконані, що для того, щоб ми могли сприяти захисту людей з України, спочатку необхідно надати їм доступ до інформації. Водночас необхідно дестереотипізувати ситуацію людей з України та руйнувати міфи, що панують у суспільстві. Свою роль тут має скористатися держава, яка повинна доповнити дослідження та стежити за ситуацією людей з України, які є жертвами насильства на основі упереджень. Не в останню чергу держава також повинна забезпечити ефективну підтримку прав жертв, особливо для української національності.

«Я часто чую думку, що українці відбирають роботу у місцевих жителів. Насправді українці часто виконують роботу, яку місцеві не хочуть або не можуть виконувати, наприклад, у будівництві, сільському господарстві або сфері послуг. Вони часто сприяють розвитку місцевої економіки, навіть у випадках, коли виконують роботу на нижчих посадах. Іншим поширеним упередженням є те, що українці в Чехії лише отримують соціальну допомогу. Однак цей міф не відповідає дійсності. Українці активно сприяють розвитку чеської системи не тільки через податки, але й через соціальні внески, які багато з них сплачують. Згідно з останніми статистичними даними, українці в Чехії сплачують більше податків, ніж отримують у вигляді соціальних виплат».

Діана Гарник, Místní místním

«У нашому суспільстві існують групи, які протягом тривалого часу стикаються з упередженим насильством внаслідок неінтегрованого історичного розвитку взаємодії більшості суспільства з цими групами (наприклад, роми, певною мірою євреї), а також групи, які в минулому були невидимі і зараз проходять процес зрівняння в правах (наприклад, ЛГБТ+ люди), а також групи людей, які стикаються з упередженим насильством внаслідок якихось поточних соціальних/політичних подій (наразі це українці, донедавна мусульмани, араби тощо). І нарешті, щодо деяких груп ми, як більшість суспільства, досі не помічали, що ми відмовляємо їм у деяких правах, що ми їх маргіналізуємо і тим самим створюємо сприятливе підґрунтя для розвитку упередженого насильства (безпритульні, люди з інвалідністю тощо)».

Душан Ванек, In IUSTITIA

4. Як це є на практиці – результати з досліджень

З огляду на відсутність більш масштабних досліджень, ми часто змушені покладатися лише на те, що є в наявності. Часто це закордонні дослідження або окремі звіти та твердження експертів. Ми вважаємо важливим проводити також невеликі дослідження безпосередньо з практики та з нашої місцевості. Вони допомагають нам отримати дані там, де відсутні більш масштабні дослідження, і підтверджують досвід груп, про які часто забувають.

З цієї причини ми провели невелике дослідження про упереджене насильство у 2024 і 2025 роках. Таку ж увагу ми приділили також освіті, семінарам і бесідам про упереджене насильство у Празі.

Ці заходи допомогли нам прояснити важливий контекст, пов'язаний із вразливими групами людей та темою упередженого насильства. Тому ми пропонуємо кілька висновків з інтерв'ю та анкет, проведених серед людей, які перебувають у скрутному становищі, а також серед широкої громадськості.

Висновки з місця подій

На вулицях Праги ми разом з In IUSTITIA зустріли* близько 40 безпритульних людей під час трьох польових обходів. З них 75% були чеської національності, 15% – українці або українки, а 10% – словацької або в'єтнамської національності.

Ми з'ясували, що:

- **85 % з них зазнали якоїсь форми насильства**
- **50 % з них зазнали крадіжки**

Частота нападів на безпритульних є надзвичайно високою. Очевидно, що ця група населення є вкрай вразливою до будь-якого насильства, в тому числі й до упередженого насильства. Відсотки

національностей, зазначені вище, виведені з обмеженої кількості осіб, з якими ми зустрілися, але, за оцінками Místní místním, вони можуть приблизно відповідати реальності в цілому – більшість безпритульних у Чехії є чеської національності. Чисельною групою є також люди з України, а також зі Словаччини та В'єтнаму. Інші національності представлені меншою мірою. Однак це неможливо стверджувати упевненістю, оскільки жодне велике дослідження досі не займалося національністю безпритульних людей.

Що це означає на практиці?

- **Повідомлення?** Більшість безпритульних взагалі не повідомляють про напади або словесні образи. Найчастіше причиною цього є те, що вони не вірять, що хтось їм допоможе. Упереджені напади на безпритульних рідко доходять до поліції, оскільки жертви самі про них не повідомляють. Частіше про них повідомляє хтось інший, або поліція дізнається про випадок випадково.
- **Вирішення нападу?** Багато безпритульних не хочуть/не мають сил вирішувати напади в судовому порядку і не планують домагатися компенсації, оскільки мають досвід або вірять, що поліція не буде цим займатися. Причиною цього є те, що вони змушені в першу чергу вирішувати щоденні екзистенційні проблеми. Важливу роль відіграє також недовіра до поліції та судів, часто заснована на особистому або перенесеному негативному досвіді.
- **Пошук підтримки?** Бездомні люди часто не знають, до кого звернутися, коли стикаються з упередженим насильством, і часто навіть не мають можливості звернутися за допомогою. Слід зазначити, що безпритульні люди дуже часто не сприймають проблему упередженого насильства як серйозну – для них це стало звичним.

Суспільство дізнається лише про невеликий відсоток випадків упередженого насильства щодо людей у скрутні, незалежно від їхньої національності. Найчастіше стають відомими лише найбільш серйозні випадки. Проблема є також нормалізація такого насильства – ніби це щось звичне. Цей самий наратив поступово засвоюють і самі люди в уразливій ситуації. До 2025 року серйозною перепоною була й відсутність правової підтримки для людей без житла у випадках упередженого насильства. Проте з 2026 року ситуація має змінитися

(див. **Розділ 3: Групи, які тривалий час перебувають під загрозою упередженого насильства**). Нашою метою є змінити суспільне сприйняття людей без житла та в скрутні й наголошувати, що вони також мають право на гідну та рівну підтримку.

«Зазвичай безпритульні люди не дуже звертають увагу на упереджене насильство, оскільки воно трапляється з ними часто. Наприклад, працівники Головного вокзалу виганяють чоловіка з громадських місць і лають його. Чоловік, який є безпритульним і ромом, сказав, що вже не звертає на це уваги, оскільки це трапляється з ним щодня. Про фізичне насильство він говорити не хотів».

Іван Шкупат, Místní místním

Висновки з опитувань та анкет

Ми провели опитування щодо упередженого насильства, в якому взяли участь 25 осіб. Хоча це не репрезентативне дослідження, а таке необхідно провести, результати показують кілька чітких закономірностей:

- **85 %** опитаних **особисто стикалися з упередженим насильством** – як жертви або свідки
- **90 %** усіх респондентів **вважають це серйозною соціальною проблемою**

Очевидно, що коли людина особисто стикається з упередженим насильством, вона гостро відчуває його серйозність і негативні наслідки, тому важливо інформувати про те, що таке упереджене насильство, як йому протистояти, та підкреслювати, що в цій сфері слід змінити для підтримки всіх груп людей.

Ми вважаємо важливим висновком той факт, що багато людей взагалі не знають, що таке упереджене насильство. Вони не можуть зрозуміти, що це таке, і тому часто не знають, що є його жертвами або

свідками. Великим викликом, який згодом виявляється в реальності, є суперечливе сприйняття упередженого насильства – люди вважали його серйозною проблемою, але водночас не хотіли повідомляти про інциденти або взагалі не знали, куди звернутися. Це свідчить не тільки про низький рівень профілактики, низьку довіру до інституцій, але й про недостатню поінформованість про можливості захисту та допомоги.

«Така поведінка залишає у людини тривалі психологічні наслідки, а потім упередження поширюються, оскільки людина, яка зазнала цього, згодом дивиться на кожну подібну ситуацію крізь призму набутого досвіду».

Жінка, яка мала досвід безпритульності

5. Куди звернутися за допомогою

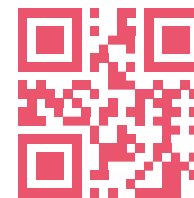
Неприбуткова організація, яка в Чеській Республіці вже тривалий час зосереджується на допомозі жертвам упередженого насильства, – це In IUSTITIA. Білий круг безпеки (ВКВ) надає допомогу всім жертвам злочинів, включаючи ті, що мотивовані ненавистю.

З чим вони можуть допомогти і як з ними зв'язатися, ви знайдете тут:

Bílý kruh bezpečí (ВКВ, Білий круг безпеки)

Пропонує допомогу всім жертвам злочинів, включаючи ті, що мотивовані ненавистю (юридична інформація, психологічна та соціальна консультація, практичні поради та інформація).

- мережа з 13 служб, включаючи філії в 9 регіонах
- лінія 116 006 – Лінія допомоги жертвам злочинів та домашнього насильства (цілодобова, безкоштовна, дискретна допомога)

Bílý kruh bezpečí
(ВКВ, Білий круг безпеки)

In IUSTITIA

In IUSTITIA допомагає людям, які зазнали насильства на ґрунті упереджень, впоратися з його наслідками та захистити свої права. Організація пропонує соціальне, юридичне та психологічне

консультування, терапію та посередництво в юридичному представництві. Все це безкоштовно і протягом усього кримінального провадження. Послуги надаються також анонімно, чеською, англійською, українською та російською мовами. У разі потреби забезпечується переклад на інші мови.

Послуги надаються амбулаторно в двох стаціонарних відділеннях (Прага, Брно) або на виїзді в будь-якому місці Чеської Республіки відповідно до потреб клієнтів. З консультаційним центром можна зв'язатися за допомогою наведених нижче телефонних номерів та електронних адрес або через веб-форму www.in-ius.cz/formular, де також можна анонімно повідомити про випадки насильства на ґрунті упереджень.

In IUSTITIA – Повідомлення про злочин

In IUSTITIA може надати вам на території всієї Чеської Республіки:

- фахове соціальне консультування, кризову інтервенцію
- юридичну інформацію, роз'яснення прав під час провадження
- допомогу в підготовці документів
- супровід до органів влади, поліції, суду чи лікаря
- консультування в галузі безпеки
- надання послуг адвоката
- представництво в кримінальному та пов'язаних з ним цивільних процесах
- психологічну підтримку та терапію

In IUSTITIA

Години роботи та контакти

По всій Чеській Республіці

понеділок – п'ятниця 9 – 17 годин

Безкоштовна лінія: 800 922 922

E-mail: poradna@in-ius.cz

Poradna Justýna Praha (Філія у Празі)

Eliášova 28, Praha 6

Тел.: +420 773 177 636

Poradna Justýna Brno (Філія у Брні)

Malinovského náměstí 4, Brno

Тел.: +420 773 177 104

E-mail: poradna.brno@in-ius.cz

In IUSTITIA

6. І що з цим усім робити?

Насильство на ґрунті упереджень — це складна тема, і, сподіваємося, ми хоча б трохи прояснили її. Важливо протистояти насильству на ґрунті упереджень, тому що боротьба з упередженнями та нетерпимістю є проявом громадянського суспільства, в якому всі можуть почуватися в безпеці.

Над чим потрібно працювати в рамках системи допомоги?

По-перше, необхідно посилити профілактику насильства на ґрунті упереджень та захист вразливих груп і жертв. По-друге, необхідно полегшити доступ потерпілих до правової та соціальної допомоги, особливо довгостроково вразливих груп населення. По-третє, необхідно навчати установи та поліцію з теми насильства на ґрунті упереджень – і, зрештою, всіх нас.

Позитивною новиною є те, що тема насильства на основі упереджень на інституційному рівні поступово розвивається і деталізується. Прикладом цього є згадана поправка до Кримінального кодексу, яка забезпечить ефективніший захист від насильства на основі упереджень для ширшої групи жертв. Важливим кроком є також *“Стратегічні рекомендації щодо протидії насильству на основі упереджень та проявів ненависті”*, розроблені уповноваженим уряду з прав людини. Вони мають слугувати тим, щоб державним органам було зручно скористатися певним керівництвом щодо того, як здійснити цю зміну.

Як допомогти як окрема особа

Що може зробити кожен, щоб у нашому суспільстві не було стільки насильства на ґрунті ненависті?

- 1 **Не ігнорувати та не ескалювати упереджене насильство** – незалежно від того, чи відбувається воно у публічному просторі, на робочому місці чи в Інтернеті. Надавати жертвам підтримку, психологічну або юридичну допомогу та час на відновлення. На робочих місцях цікавитися питаннями профілактики.

- 2 **Навчіться та інформуйте про допомогу** – наприклад, за допомогою цього посібника або шляхом обміну контактами для подальшої підтримки.
- 3 **Захищайте інших** – якщо ви бачите, що хтось зазнає загрози або нападу, будьте тим, хто допоможе. Незалежно від того, чи йдеться про упередження чи інше насильство.
- 4 **Повідомляйте про акти ненависті** – поліції або іншим некомерційним організаціям, що надають допомогу. Це має ключове значення для визнання нападів на часто ігноровані групи, для реєстрації їх кількості.
- 5 **Усвідомлення контексту** – у таких темах, як насильство на ґрунті упереджень, потрібні дані, дослідження, а іноді й системні зміни, щоб вирівняти права для всіх. Часто потрібні люди, які звертають увагу на ці необхідні зміни і при цьому думають про всі групи. Якщо ви хочете, ви можете підтримати організації, які прагнуть змін на краще для всіх.

Всім, хто дочитав до цього місця, дякуємо, що вам не байдужа тема допомоги вразливим групам! Завдяки вам такі теми, як права людини, можуть просуватися в напрямку допомоги всім людям.

Místní místním (Місцеві місцевим)

Seznam použitých zdrojů | References Список використаних джерел

- 1 HRADECKÝ, Ilya. Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor: Profily bezdomovství v České republice [online]. Praha: Evropská observatoř bezdomovství, 2006 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: https://nadeje.cz/ustredi_nadeje/us_ke_stazeni/odborne_texty/
- 2 IPSOS. Kyberšikana a nenávistné projevy online [online]. 2025 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: https://assets.nationbuilder.com/zamanzelstvi/pages/3104/attachments/original/1747940563/lpsos_pro_T-Mobile_S%CC%8Cikana_a_Nena%CC%81vistne%CC%81_projevy_%281%29.pdf?1747940563
- 3 MÍSTNÍ MÍSTNÍM. Zpráva o situaci lidí v kontextu ohrožení bezdomovectvím [online]. 2023 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://mistnimistnim.cz/wp-content/uploads/2024/02/situacni-zprava-UA-2023.pdf>
- 4 OBSE (OSCE). Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region [online]. 2009 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/a/39821.pdf#:~:text=This%20resource%20guide%20aims%20to,individual%20freedoms%20and%20community%20safety>
- 5 OBSE (OSCE). Czech Republic Hate Crime Report 2023 [online]. 2023 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://hatecrime.osce.org/reporting/czech-republic/2023>
- 6 OMBUDSMAN. Být LGBT+ v Česku: Zkušenosti LGBT+ lidí s předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisti [online]. Praha: Výzkum veřejného ochránce práv, 2019 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>
- 7 STEM. Češi mají smíšené pocity: Cizinci nám prý berou práci, ale zároveň je v některých profesích potřebujeme [online]. 2025 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/cesi-maji-smisene-pocity-cizinci-nam-pry-berou-praci-ale-zaroven-je-v-nekterych-profesich-potrebuje>

Weby | Websites | Веб-сайти

- 1 BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ [online]. [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/>
- 2 OBSE (OSCE). Czech Republic Hate Crime Report 2023 [online]. 2023 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://hatecrime.osce.org/national-frameworks-czech-republic>
- 3 OBSE (OSCE). Hate crime report: National frameworks to address hate crime in the Czech Republic [online]. [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://hatecrime.osce.org/national-frameworks-czech-republic>
- 4 KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV A OCHRÁNCE PRÁV DĚTÍ. Ombudsman: Veřejný ochránce práv [online]. [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/>
- 5 RIGHT TO BE. The 5Ds of Bystander Intervention [online]. [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://righttobe.org/guides/bystander-intervention-training/>
- 6 VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Změna přístupu v boji s předsudky: Vláda projednala komplexní sadu doporučení, jak čelit předsudečnému násilí a nenávistným projevům [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2025 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/tiskove-zpravy/zmena-pristupu-v-boji-s-predsudky-vlada-projednala-komplexni-sadu-doporuceni--jak-celit-predsudecnemu-nasilii-a-nenavistnym-projevum-220292/>

In IUSTITIA

- 1 IN IUSTITIA. Chyba v zákoně [online]. [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://www.chybavzakone.cz/>
- 2 IN IUSTITIA. Předsudečné násilí se může týkat každého. Nebud'te k němu lhostejní [online]. [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2024/08/PN_obrazky_MPSV.pdf
- 3 IN IUSTITIA. Nová zpráva In IUSTITIA odhaluje rozsah předsudečného násilí vůči ukrajinské a ruské komunitě v České republice [online]. 2025 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/nova-zprava-in-iustitia-odhaluje-rozsah-predsudecneho-nasili-vuci-ukrajinske-a-ruske-komunitě-v-ceske-republice/>
- 4 IN IUSTITIA. Zprávy o předsudečném násilí [online]. 2024 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/zpravy-o-predsudecnem-nasili/>
- 5 IN IUSTITIA. Předsudečné násilí v Česku po ruské invazi na Ukrajinu: Analýza protiukrajinských a protiruských incidentů se zaměřením na období 2022–2025 [online]. 2025 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2025/02/Monitorovaci-zprava-UA-a-RU_2025_FINAL.pdf
- 6 IN IUSTITIA. Spravedlnost na ulici: Výstupní případová analýza [online]. 2016 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/spravedlnost-na-ulici-analyza.pdf>
- 7 IN IUSTITIA. Tváří v tvář předsudečnému násilí – příručka pro sociální pracovníky a pracovnice [online]. 2016 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2021/04/bias-cze-def-web.pdf>
- 8 IN IUSTITIA. Výroční zpráva 2024 [online]. 2025 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/wp-content/uploads/2025/06/Vyrocnni-zprava-2024-1.pdf>

Média | Media | Media

- 1 DENÍK REFERENDUM. Modřanská kauza ukazuje, že obchod s chudobou kvete i v Praze [online]. 28.3.2025 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://denikreferendum.cz/clanek/237273-modranska-kauza-ukazuje-ze-obchod-s-chudobou-kvete-i-v-praze>
- 2 IDNES. Násilník zbil u zastávky Ukrajinku a strčil ji do silnice, její známá to natočila [online]. 23.6.2025 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/nastaveni-souhlasu?url=https%3a%2f%2fwww.idnes.cz%2fpraha%2fzpravy%2fmuz-cizinka-police-kriminaliste-napadeni-vazba-ukrajinci-cesko.A250623_104629_praha-zpravy_svm
- 3 PARLAMENTNÍ LISTY. Vysklená okna, zapálené vlajky. Veganská feministická kavárna v Praze terčem útoků [online]. 22.12.2024 [cit. 2025-09-13]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Vysklená-okna-zapalene-vlajky-Veganska-feministicka-kavarna-v-Praze-tercem-utoku-766755>

MÍSTNÍ
NEJLH

„Takové jednání člověka poznamenává trvalými psychickými následky a pak se předsudky rozšiřují, protože poznamenaný člověk posléze na každou podobnou situaci nahlíží skrze takto získanou zkušenost.“

Žena se zkušeností s bezdomovectvím

